

Az 1848-iki mozgalmak őt is a központba vonták. A nemzetgyűlésen, mint Temesmegye egyik kerületének képviselője jelent meg, s a ház öt jeles tolláért jegyzőnek is választotta; szabatos fölszólalásait mindig figyelemmel kíséerte. A Bathyány-párthoz tartozott; de, bár a forradalmat nem helyeselte, a haza ügyét végig nem hagyta el s Debreczenbe és Szegedre is követte a kormányt és országgyűlést. Világos után bujdosóba ment; s hazájába csak 1857-ben érkezett vissza, de, a közélet sorompóit még zárva találván, csak hogy magányba vonulhasson s birtokai rendezésével foglalkozzék. Azonban a haza első hívó szavára ismét kilépett a küzdő tere; s az 1861-diki országgyűlésen, mint Pest-Terézváros képviselője, a fölrati párt egyik tekintélyesebb tagja, Deák oldala mellett foglalt helyet; a fölrati mellett tartott beszéde különösen az ország nemzetgazdasági helyzetét világítja meg.

1865-ben újra fölvette a kormány és a nemzet az imént megihusult kiegyezés fonalát. Gorove, ismét előbbi kerületének képviselője, s a Deákpárt törzskarának egyik tekintélyes tagja lön. S midőn a kiegyezési tárgyalások, melyeknek különösen közgazdasági részében neki is érdemleges szó és szerep jutott, az alkotmány helyreállítására vezettek: Gorove az Andrássy-miniszteriumban a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügy tárcáját vállalta el, melyet később, a Lónyai-miniszteriumban a közmunka- és közlekedésügyivel cserélt föl.

Mint miniszter, nem anyagi előnyökért s nem is ambícióból. hanem kötelességerzetből szolgálta hazáját. Nőtlen és gazdag ember levén, nagy műveltségénél s az irodalom, tudomány és művészet iránti szereteténél fogva szellemi elfoglaltság hijával sem levén, semmikép sem szorult arra, hogy a bársonyszekk birtoka után törje magát. A nyilvános szereplése sem kapott. Csak ha szükséges volt, szólalt föl az országgyűlés nyilvános tárgyalásaiban. Szónokias előadásai a forradalom előtti pompázó szónoklatokra emlékeztetett, de került a frázisok ürességét.

Az épen most befejezett országgyűlésen, bár mandátuma volt, nem jelenhetett már meg betegsége miatt. Le is mondott, de újra egyhangulag megválasztott. Már az előbbi (1875—8-diki) országgyűlésen sem szólalt föl nyilvános ülésben. De az országgyűlés elején egyik legtevékenyebb előmozdítója volt a fuziónak s a megalakult szabadelvű párt elnökségével tiszteltetett meg; csak előrehaladt betegsége kényszerítette a teljes visszavonulásra.

Mint miniszter az Ausztriával való viszonyokban mindig az önállóság szószólója volt a minisztertanácsban. S mint egyes képviselő a szabadelvű pártban, nem helyeselte a kormányt sem kiegyezési, sem keleti politikáját; de a párt fölbomlását még veszélyesebbnek tartván, a Tisza kormányt s Andrássy támogatni nem szünt meg azon tul sem.

Azok közé az emberek közé tartozott, a kiket minden körülmények közt megbízhatónak szoktak nevezni s a kiket minden válság »híve»-nek talál.

Sírhába az a köztisztelőt kíséri, mely a független, önálló és önzetlen jellemek sajátja, bármely párthoz tartozzanak is.

— a — r —

VÁLÁS.

Oh múzsa, ki hozzám hivatlan
Jöttél sok édes pillanatokban,
Váljunk el! most e homlokot
Ihletre úgy sem csókold.

Bár magamat, még érintetlen
Szívvel, karod közé vetettem,
Imádvá istennőm gyanánt:
Szeretek most egy földi lányt!

Végők az égi légyottoknak,
Hol lángjaink együtt lobogtak!
Most nála bolyg fölgyult szívem,
Nem Parnasz hívós berkiben.

Úgy is mit ér, ha pásztorórán
Veled mámorban esőkolozám?
Csókok tűz, égő szenvedés,
S fagyasztó kín az ébredés!

Virágot úgy is a költészet
Csak a keservek tövisén szed,
S csak a boldogság alkalozd
Ad hangot, mint a csalóagny!

Világomat most beragyogja
A szerelem felhőtlen napja,
S elbájol a leány szemén
Leirhatatlan költemény!

De messze, istennő, ne távozz,
Jőjj vissza éjem bánatához!
Az égről a nap elsiet,
S ő elhagy, mint a többiek!

Keblre akkor hadd boruljak,
Helyre föl a lantot ujjad,
S míg megszakad dal és szívem,
A hűteltel dicsőitem!

Bartók Lajos.

JÁMBOR BENCZE NÉGY ÉVSZAKA.

— Zola Emil elbeszélése után. —

IV. A TÉL.

Január havának veszes reggelei vannak, melyektől a szív is megdermedni készül...

Ma reggel, a mint fölébredtem, szokatlan nyugtalanság vett rajtam erőt. Már néhány napja, hogy langy idő járt, olvadt mindenféle s a mint kitekintettem, olyan volt a vidék, mint egy kiterített saós, rongyos, fekete lepedő.

Ködfátyol borította a láthatárt. E ködfátyol hátterében, a mint a tölgyek az ég felé mereszték fekete karjaikat, borzalom volt nézni. Mint valami óriás kísértetek hosszú kettős sora, mely őrt áll a hátul tátongó párázatos mélység előtt. A szántóföldek föl voltak turva, álló vizekkel, pocsolyákkal tarkán. A barázdák hosszában penezhes hószalagok rongyai. S a távolból elhallatszott a Körös fenyegető moraja, tompán, mint valami állandó menydörgés a föld alatt.

Van a télnek valami egészséges, gyógyító ereje, ha az ég tiszta és a föld kemény. A levegőben apró tühegyek lebegnek, melyek csipik az ember orrát, fülét. Serényen haladunk a csonttá fagyott ösvényen, mely hol ropog, hol cseng a léptünk alatt. A mező hótól fehéren, a naptól itt-ott megaranyozva, tisztán, gyönyörűen terül el előttünk... De nem tudok szomorubb valamit, mint a langyos, olvadékony télidőt. Gyüölöm a ködöt, mely tapad és rá nehezkeedik az ember testére-lelkére.

Borzongás fogott el az ólomszín ég láttára s ideges sietséggel léptem be a szobába, komolyan elhatárova, hogy ma a mezőre ki se megyek. Hiszen ide haza is elég a dolog az udvaron, a pajtában.

Jankó már rég talpon van. Hallom, hogy fűtyörész a szin alatt, s paroláz a gabonáért érkezett fuvarosokkal.

Tizenhét éves volt már a gyerek. Derekan megmőlt, jókora, hosszú legény lett belőle, jókedvű fiú, két hatalmas karral, mint az acél. Hja, ő neki nem volt Lázár apója, a ki elkényeztette s erőnek erejével diáku tanítsa. Nem is köszálhatott álmodozva a parti fűzes alatt. Igazi gazda lett belőle, olyan dolgos, hogy

nem bírt bele fáradni a munkába s haragudott, hogy ha még én is megfogtam az eke szarvát, vagy a kapa nyelét s ilyenkor mindig előállt velem, hogy ebben a korban egészségesebb már a pihenés, megfelel ő ennek a kis dolognak egymaga is.

S mi alatt én így messziről gyönyörködtem benne, az alatt egy kedves kis könnyű teremtés fölkapaszkodott a hátamra s két kis kezével befogva a két szememet, ingerkedve mondá, hogy «no apó találd ki, hogy ki az?»

Persze hogy nevetnem kellett neki.
— Hát ki volna más, — mondám, — mint az a kis mókus Mária, a kit épen most öltöztetett föl az édes anyja.

A kis angyal most lett tiz éves s tiz esztendő óta ő az öröme az egész tanyának. Akkor érkezett szegényke, mikor már nem is vártuk, így hát kettős joga volt rá, hogy szeressük. S gyengélkedő egészsége még drágábbá, még féltettebbé tette előttünk. Mindenki úgy bánt vele mint valami kisasszonnyal. Anyja erőnek erejével finom dámát akart belőle nevelni s nekem nem volt az a bátorságom, hogy ellenkezőt akarjak, oly gyönyörű picike teremtés volt a kis Mariska az ő selymeszagos tarka kis kolyájában.

Mariska még mindig ott csüngött a nyakamban.

— Anya, anya, — kiáltá, — jöszte csak, nézd: lovagolok.

Boris asszony mosolygva közeledett felém... Az én édes jó feleségem, de meg is véntünk!...

Emlékezem, hogy ezen a napon mind a ketten rendkívül bágyadtak voltunk, s hogy mikor magunkra maradtunk, oly igen szomorúan néztünk egymásra. No de itt vannak a gyerekek, azokban megijódtunk.

Némán költöttük el a reggelit. Olyan sötét volt, hogy gyertyát kellett gyujtanunk. A sárgavörös derengés, melyet ez a szobában árasztott, olyan szomorúvá tette azt, mint a kriptá, a melyben lámpa ég.

— Eh mit! — mondá Jankó, — ez a meleg eső mégis jobb, mint valami farkasordított hűdeg, mely elfagyasztaná a szőlőket meg az egész szilvást.

Nevetni is próbált hozzá, de az bizony nagyon görögült ment. Ő is nyugtalan volt, mint mi, s ő se tudta, miért. Boris asszony rosszakat álmodott az éjjel. Mi, arezunkon mosolylyal, szivünkben aggódással, figyelmesen hallgattuk álma rajképeit.

— Ez az az idő, mely bennünket a más világba költöztet, — mondám végre nevetve, hogy az általános nyomasztó hangulatot elűzem, — ez az itélet napja.

— Az ám! — kontrázott rá Jankó, — no legalább tegyünk hát egy hasábot erre a tüzre.

A tűz magasán lobbogott s nagy vörös foltokat hányt az átelleni falra. A venyige ropogva égett, rózsás paraszt hagyván maga után. Oda ültünk a kandalló elé. Oda kűnn langyos volt az idő, de ideben nedves hűdeg áramlott a falakból a szobába. Boris asszony ölébe vette a kis Mariskát s halkan csevegett vele, mulatva gyermekes beszédén.

— Nem jön velem, apám? — kérdé most Jankó, — talán utána néznék a pincének meg a hombárnak.

Kimentünk. Néhány éve már rosszul fizetett a gazdaság. Több silány aratásunk volt egymásután. Egyre ért a sok istencapása: a szőlőnkben, fáinkban nagy károkat tett a fagy, buzánkat meg több ízben elverte a jég. Gyakran jutott eszembe, hogy a szerencse isten-asszonya is csak asszony s nem igen futos az ilyen öreg legény után, mint jó magam. Jankó

ilyenkor aztán azzal vigasztalt, hogy hiszen ő még fiatal s ha csak az kell, majd csapja ő a levelet annak a menyecskének, a hogy dukál.

Én benne voltam a téiben, az élet hideg szakában. Minden kihalóban, kivésőben volt körülöttem, éreztem jól. S a mint ilyenkor vidámságom elpártolni készült tőlem: rá gondoltam jó Lázár apóra, a ki oly békén, oly nyugodtan, oly derülten költözött el a halálba. A rá való drága emlékezésből meritettem bátorságot, erőt...

Úgy délután három óra felé elkezdett végre hajnalodni. Nap lett. Bementünk a napali szobába. Boris asszony ott varrt a kandalló zugában. Mariska ott ült a földön a tűz előtt s fontos ábrázattal öltöztette bábuját. Mi Jankóval odaültünk a mahagóni asztal mellé, mely Lázár apóról szállt ránk örökségül s elkezdtük vizsgálni a számadásokat.

Az ablak mintha csak be lett volna falazva; a kőd, mely az üvegablakra tapadt, valóságos falat emelt elébe sötétségből. Mögötte volt az üres, az ismeretlen, pusztá világ.

És ebből a sötét, ismeretlen, pusztá, néma ürességből most egyszerre valami messze elhuzódó moraj keletkezett, vadul, rettenetesen, mintha szélsivítás kerekednék mennydörgéssel, betöltve és megreszketette a borzasztó kőd egész világot oda kűnn.

A napzamosokat hazaküldtük volt, még csak az öreg Erzsók szolgáló maradt a ház körül.

A mint az iszonyatos hangra fölemeltem a fejem a számadásokból, úgy tetszett, mintha az egész udvarház valami mélység fölött lebegne. Emberi hang nem hangzott kívülről, csak valami tompa bugyborékoló dörgéssel párosult suhogás, olykor egy-egy óriási kortyannással.

Némre tekinttem és gyermekeimre. Az öreg emberek gyáva félnéksége lepott meg, kik nem éreznék magokban elegendő erőt, megvédelmezni öveiket az ismeretlen veszélytől.

A dörgés, a morajlás egyre erősebb, egyre vadabb lön. Olyan volt az épen, mintha az ajtókon dörömbözne valaki. E pillanatban elkezdtek a lovak lenni az istállóban szilaján nyeríteni, tombolni. Majd a szarvas jószág bőgése is belevegült.

Mindnyáján fölálltunk, sápadtan a réműlettől. Jankó kirohant a szobából.

A tágasra nyitott ajtón e pillanatban egész özönnel omlott be a mocskos, fakó víz, elöntve a szoba padlóját...

A megáradt Körös gátat szakított valahol. Az okozta azt a megfoghatatlan morajlást, melyet már reggel óta hallottunk. A napok óta tartó meleg hirtelen megolvasztá a havat a hegyi mezekben, minden halom, minden lejtő patakává vált s özönnel ontá vizét a dagadó Körösbe. Hirtelen jött az áradat, ily rendkívüli időben, tél derekán, nem is várták, nem voltak elkészülve a védekezésre. Így eshetett a szakadás, ki tudja hol, tán több napi járó földre innen.

Kinek jutna ilyenkor eszébe figyelmeztetni a veszélyre a szétszört tanyák lakóit? Aztán ez a sűrű kőd, mely két lépésre se engedett látni, eltakarta előttünk a veszélyt hogy meg ne lássuk idején. Orvul támadt meg, mint a gyilkos, ki álmunkat lopja meg s csak akkor ébredünk föl, mikor kése már a fejünk fölött villog.

Szigoru tél után, hóolvadáskor, vagy a zöldár idején az előtt is meglátogatott bennünket a víz nem egyszer s eljött csaknem egész a ház küszöbéig; de ily szörnyű rohamossággal nem áradt meg soha. A kitárt ajtón keresztül láttuk, hogy egy tenger az egész udvar. S benn a szobában is már egy lánya a víz.

Boris asszony karjára vette Mariskát, ki bábuját melléhez szorítva, keservesen sirt. Jankó

ki akarta nyitni az istalók ajtaját, de anyja visszatartotta s ott rimánkodott neki, ne menjen ki többet.

S a víz nőtt az alatt folyton-folyvást. Emelitettem már, hogy házamon volt egy kis emelet. Annak a lépcsőjéhez huztam nőmet. — Hamar anyjukom, a felső szobákba! — mondám.

Aztán Jankót hajtám magam előtt. Magam hagytam el a földszintet utolsónak.

Erzsók halálosan sápadt arccal jött le a padlásról. Oda ültettem feleségem mellé, ki némán, halványan, szeméit az égre emelve ült a szoba padlatán. A kis Mariskát betettük a bőlesőbe; ott aludt szegényke, magához szorítván bábuját, melytől nem akart megválni. Álma én rá is szongitólóg hatott. Látna Boris asszonyt, a mint kis leánya lélekzetét lesi, elfeledtem a veszélyt s nem hallám többé, hogyan csapkodja az áradat a ház falait.

De a veszélynek szemébe nem nézünk, az áradás növekvéséről tudomást nem szerezünk lehetetlen volt. Borzasztó nyugtalanság vett rajtunk erőt. Jankó kinyitotta az ablakot s kihajoltunk rajta messzire, hogy megtudakoljuk az éjszakától, mivel fenyeget. Nem törődünk vele, hogy kibukhatunk.

A kőd egyre sűrűbb és sűrűbb lett, s lomhán huzódott a vizeken, finom permetegyet izadva magából, mely bele vette magát szeméinkbe. Csak a hosszú, szakadozott vonásokban fölcillanó sugártörés hátul a hullámok tetején árulta el a víz magasságát. Lenn az udvarban csapkodott az áradat, szeliden nyalodva a ház falát. Olyan volt ez, mint a hízog bőlesőringatás, mely tán halálra altat. S hangzott mellé az altató dal, a Körös tompa moraja s közbe a lovak és tehének szörnyű szűkölése.

A szegény állatok bőgése, nyerítése mindannyiszor szívembe nyilallott. Jankó kérdő tekintet vetett reám. Láttam az arcán, hogy kész volna megkísérteni a szegény párok megmentését. Nem sokára iszonyu lett az istállóból föllhangzó halálvergődés. Egyszerre recsegés, ropogás lön hallható, az ökrök kitérték az ől ajtaját. Láttuk, hogy ragadja szegényeket magával az áradat, be a folyó felé, annak a sodrába, aztán eltűntek a habok között.

A harag, a keserv összeszorítá torkomat. Olyan lettem, mint az örül s öklömmel fenyegettem a Köröst. Ott az ablakból szórtam rá a kétségbeesett átkot.

—Nyomorult folyó! — kiálték bele a vízajlásba, — mennyire szerettelek. Anyám voltál és most megrabolsz! Megrázod házam alapfalait s elhajtod jószágomat! Átkozott légy, te gyalogatos! Te adad nekem Boriskámát s szelid mosolygással lejtettel el réteim szegélyén. Oh, én azt hittem, igazán az én gondviselő jó anyám vagy. Mennyire szeretted Lázár apó is szőke vízedet! Azt hittem, halálval tartozom irántad. Most látom, hogy nem anya vagy, csak mostoha, ki meglopja gyermekét. Vedd hát ahhoz a mit már elvettél, gyűlöletemet is! Légy átkozott!

A Körös elfojtá hangomat az ő mennydörgésével s közönyösen, jéges hidegséggel emelkedett s taszítá hullámait tovább-tovább.

(Folytatása következik.)

A TRÓNÖRÖKÖS PÁR NÁSZ-UTJÁBÓL.

A lezajlott ünnepélyek látványosságai, egyes jelenségei, még mindig a megbeszélés tárgyai. A magyar fővárosnak nem oly sűrűn nyílik alkalmá fejedelmi látogatásokhoz, hogy egyiket a másik megszokottá tegye. És a fiatal trónörökös voltaképpen csak ezuttal üdvözölhette először Budapest, először történt, hogy

központjává lett az eseményeknek, és jött a nemzethez, bemutatni annak élete sorsának megosztóját, ki előtt a nemzet oly szívesen fejezte ki azt a mély ragaszkodást, a mit József nádor családja iránt érez.

A bevonulás látványosságait együtt alkotta a város díszje, a tömegek tarkasága, az elvonuló menet sokféle eleme. A pesti részén a tömegek imponáltak; a budai résznek pedig előnye volt a kép keretének festőbb voltában. A sokaság által ellepett lánczid, az alagut, az Albrecht-ut kanyarulatai, a vár ódon színezete; mindezek kiemelkedő háttérrel vagy épen hatalmas kiegészítő részt nyújtottak a szingazdag képhez.

Az épületek díszítéseiből kettőt rajzban is bemutatunk, nem mintha több zászlóval, hosszabb lombfüzérekkel és egyáltalában sürűben beagatott patotát akárhányat is ne talált volna rajzolónk, hanem mert e két palota magában is elég érdekes. Egyik a József főhercegre a budai Szent-György-téren, a másik — ugyanott — a miniszterelnökségé, az ugynevezett Sándor-féle palota, melyben a trónörökös pár is megjelent a miniszterelnök estélyen.

A menetnek legényesebb alkatrésze a főuri bandérium volt, ragyogó és festői magyar öltözetet viselő mánásokkal, kik delin ültek a lovat. E negyven főből álló csapat lovagolt toporzékoló paripákon a trónörökös pár hirtője előtt, mintegy vezette őket. Egy darab kép a rég multból, mikor Budavár falai közt mindennapiak voltak az ily jelenségek.

Gr. Zichy Jenő négyes fogatu spezialitásán által tünt föl a kíséretben. Egykor a főispánok szerettek így megjelenni az installációkon. Salangós, kulcsos szerszám a lovakon; még a hintónak is az a bizonyos alakja, melynek nem tudjuk a nevét, de megvan a maga karaktere: könnyű és nyílt, a miben az ülő csaknem a közönség közt van. A bakon lobogó ingujjas, panyókás dolmányu, árvalány bokréta kocsis, rövid nyelű, de annál hosszabb ostorral. A kocsis maga már nem mai legény, deres szakállal. A Zichy-család régi paradés kocsisa, a ki ezen a paradén is elfoglalta régi helyét. A kocsis előtt csikós lovagolt, egészen népies viseletben. Nyalka, derék szál legény volt.

A régi honvédek egy csoportja is megjelent, sötét barna, vörös színorok ruhájában. Az a zászló náluk, mely a branyiszki dicsőséges napon is lengett. A szalagja azonban új volt, e fölirattal: »Erdőesi elismerés!»

A bevonulás szokatlanabb elemeit képeztek az itt lerajzoltak, kiválva azon általános tömegből, mely kíséretet és környezetet szokott alkotni ily alkalmakkor.

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERT ÉPÜLETEI.

Csak kevés fejedelmi lak bir oly kies környezettel és festői kilátással, mint a budai kir. palota. Közvetlen környezete a csend, dacára a királyi laknak, és a miniszteriumi hivataloknak. Előtte terül el a nagy síkság, a nagy város, a fejedelmi folyam nyüzsgő kikötőjével, mindenféle hajóival, dereglyéivel és szigeteivel, melyek arra fölfelé oly üdén zöldülnek. Ha fordul a tekintet, a látvány is változik; s egyik oldalon a hegyek, másik oldalon a szirtes Gellért. A nagyvárosi kép is elmúlik, ha a Krisztinaváros felé nézünk. Ez egészen hegyi táj, szelid zöld halmokkal, erdőkkel, nyári lakásokkal s üdítő, egészséges levegő áramlik föléle.

Magán a palotán hosszú idők óta nem díszítettek semmit. Az 1849-iki ostromkor leégett tetejét helyreállították és az elég volt. Királyi udvart nem vártak bele. Csak a legutolsó években, mióta az udvar olykor ellátogat Budára, tünt fel igen szégyesnek a várak Duna-széli környezete, szemközt a pesti part pompás palotáival. Szóba jött egyszersmind az egész palota kiegészítése nagyobb lakosztályokkal, mert az udvar számára szűk. Ez átalakítások azonban nem történtek meg, de a vár alját díszesen fölépítették. 1875 első napjaiban rendelte el ő felsége, hogy a várdomb alatt elhuzodó ház-sor megvásároltassék, leromboltassék és a kert az így nyert helyen impozáns építkezésekkel szegélyeztessék. Ybl Miklós, e kitűnő építész készítette a tervet, s már 1875 év tavaszán megkezdték a rombolást és építést.

A TRÓNÖRÖKÖS PÁR FOGADTATÁSA BUDAPESTEN MÁJUS 18-ÁN. — GYULAY LÁSZLÓ RAJZA.

A BUDAI KIRÁLYI PALOTA ÉS A VÁRKERT ÉPÜLETEI.

A várkeri építkezések nagyszerű följárót tüntetnek föl. E kapun át megszóllhatók az egész palota. Most már e dísz által is demonstrálva van, hogy a királyi lak kicsiny. Ily bejárat után egyének kell következni, mint a mi valóban következik. Egyébiránt nem bejáró ez a palotába, hanem csak a kertbe; voltaképen egy építészeti allegória, mely jelentőséggel bír, de nincs köznapi földadata. E pompás lépcsőház csarnokában, mióta a kőművesek elvégezték a munkát, a festők a díszítést, talán senki sem látott élő lényt; a lépcsőzeteket nem koptatják soha, a lovagló ut síma porondját sem turjájk föl nyomok. A följárat két felén levő oroszlanok békén pihenhetnek; a kapu föl nem nyílik.

A följárat tornyos csarnokától jobbra-balra bazar-boltok húzódnak el, mindenik oldalán tíz, és mindenik végén egy-egy nagyobb szilárd épület: a felső részen a testőrök palotája, a magyar és osztrák testőrség, a portás és a várkapitányság személyzete részére; alól pedig bérház. A buzások teteje egy színvonalban áll a kerttel, s ott ültetvényeket, lugosokat rendeztek be.

Az építkezések költsége 1.362,224 frt. De ehhez még 270,000 frt járult az ugynevezett *clipsz* rendezésére, melynek egy része szintén a várkerhez csatolatott, s ez is egyaránt ház kisértését, szárnyfalak emelését, nagyobb földmunkák helyreállítását, a meredeken lépcsők emelését tette szükségessé. Szintén Ybl készítette ide is a terveket. Az építkezések eme részét épen most végzik, s az ültetvényeket a kertben Weber és Fleischmann ismert budapesti cége rendezi.

A várkeri építkezésekhez tartozik még egy egészen külön álló épület a Dunaparton, melynek egy része képünk előtérén látható. Ez a vízvezető gép háza, a honnan az egész királyi lakot, kertet és istállókat ellátják vízzel. Szintén díszes épület, s a gépek helyiségein kívül van benne egy szép kávéház, mely a budaiak kedvenc helye.

Két év előtt már közöltünk képet a budai Dunapart e legszebb részéről; de akármely pontról tekintünk e helyet, újabb és újabb szép részleteket tár az föl. Akkor a lánchíd felőli részről nézve mutatta képünk, a háttérben a Gellérthegyvel. A most bemutatott kép egészen ellenkező pontról tárja elő a várkeri épületek sorát, befoglalva e keretbe a királyi palotát is.

A KORONÁZÁSI ÜNNEPÉLYEK BUKARESTBEN.

Eredeti levél.

Bukarest, május 25.

Május 22-én ágyudörgés jelezte az ünnepélyes nap fölvárását. 10 óra után fényes egyenruhájú zsidások, vörös atillás huszárok, bersaglieri-alaku vadászok, francziás öltözött sorkatonaság, aranylót és érdemjelűtől ragyogó fő és törzstisztek álltak meg a város fő utcáit, a járdákra sorították a számlálhatlan sokaságú néptömeget s a mellékutakra terelék a kocsi közeledést. 11 óra tájban esni kezdett, de fél óra múlva ismét kiderült, ekkor fölharsant a *Clea Victoria* fő utcán a katonai zene, ezt követték a gyönyörű ezredi zászlók egy csoportban, utána *Károly* király táborszónai egyenruhában lóháton a sereg legfőbb tisztjeitől körveve, utána román nemzeti és Hohenzollern-színi lengő tollakkal, fölbokrétazott, ragyogó szerszámu nyolcz lótló volt nyitott udvari kocsiiban *Erzsébet királyné*, *Leopold herceg* és ennek két kis fiával, *Ferdinánddal* és *Károlylyal*, körülve és kísérve egy egész sereg csillogó tiszt csapatától s üdvözölve mindenütt a néptömeg harsogó hurráitól.

Igy értek a városon végig föl a Metropoliadombra, ott a két érsek (valachiai és moldvai) megszenteli a két koronát, melyek egyike vasból, másik meg lehetős egyszerűen drágakövek nélkül aranyból készült, a miniszterelnök előnyújtja a koronázási okmányt, melyet ő felségeik, azután *Leopold herceg*, a metropoliták, miniszterek, a kamara és szenátus elnökei s végül a legfelsőbb semmitörvényeszek elnöke aláír és megpecsétel s hiteltesít; a király a neki átnyújtott okmányt megörzés végett átadja a közzétartási miniszternek, künn fölhangzik a nemzeti himnus és 101 ágyulövés hirdeti, hogy «habemus regem».

Ezzel a királyi menet visszatért azonképen, a mint jött a palotába, hol a diplomáciai kar s az ország méltóságai és testületeinek üdvökívait fogadták.

E közben a két koronát hozták el a székes-egyházból a palotába, elől a háború rokkantjai jöttek, utánuk képviselők, szenátorok, miniszterek, a két főpap udvari hintóban, aztán biborszín párnákon négy táborkon és négy ezredes a két koronával, négy zászlóval, ezután a főtvényeszek, a főszámvevőségek, a fővárosi tanács, *Jasszi* és *Krajova* város tanácsa tagjai, az akadémia és egyetemek rektorai, törvényeszek és mindenféle főbb hivatalok elnökei jöttek mind szaloniassan frakkban; és ezután a megyék, városok, falvak küldöttéi népies román parasztöltözetekben zászlókkal, zenekísérettel, némelyek a vidékek szerint festőies szép néptöltözeten, bemutatva itt a Szeverintől *Szucsavág* s a Fekete-tengerig divatozó népviseleteket, be még az új tartomány — *Dobrudza* — török-tatár turbánjait is.

Ez eddig mind hivatalos program szerint ment. Dacára a sok szép öltözéknek, a házakról földig lefuggó ezer meg ezer lobogóknak, virág- és zöldmög füzereknak, a százezernyi néző néptömegnek, mégis mindenki érezte, hogy az igazi díszmenet nem ez, hanem az, a mi holnap lesz. Napok óta gyártották már a fűtészeken a néző-állványokat, néhol fedett, máshol nyílt székeket és páholyokat, egy-egy hely ára fölment 10—15 frankra, az utcára néző ablakok és balkonok bére-adattak, a vendéglőkben már napok óta nem volt kapható szoba, akkora vonatok érkeztek leszállított vitelbér mellett, hogy a mozdony csak nyolcve, priszkölve bírta bevonzolni az indóházba s harmadának nem jutott bérkocsi, hogy szállására menjen; a kárpitások, mázólok, asztalok mind csak díszszekerek készítésével voltak elfoglalva, a házakat csaknem tulzásig kiczifrázták lombokkal, füzerekkal, lampionokkal, zászlókkal, szóval a város nyolcz nap óta csak e napért volt készülődési, várakozási lázban, s aligha családokom, ha a begyült idegenek számát közel százezre becsülöm.

Végre reggel lett! de ime megeredének az égnék csatornái és ömlött az eső, hol nyári zápor, hol meg őszi eső permetegyalakban. Lőn lótas-futás az egyes kiállítóktól a fő rendező bizottsághoz, vajjon megtartatik-e a díszmenet vagy elmarad? Azon reményben, hogy reggeli eső nem tarthat estig, mégis minden díszkocsi kidőzőgött a Kisszelev köutra, és lőn a kárpitokban, vízfestéki ékítményekben, papírdíszítményekben retentő pusztulás, hát még a jelmezek, s a frakkok és köcsökalapok s a bálci cipők hogy néztek ki a köut habarékjában? Kilencz órakor megállott az eső. S a mennyire lehetett, mindenki kifoltozta, eltakargatta a rongált részeket, és délután 2 órakor megindulhatott a menet.

Az első csapat Románia történelmét ábrázolta. Decebal és *Trájan* katonáiktól körveve, aztán *Joannit*, a két történet ugyan bulgár fejedelemnek tanít a középkerből, aztán *Dragos* és *Radu* negru a tulajdonképeni oláh és moldva államok alapítói, *István* és *Mihály* a vitéz, a fanarióta görög hospodárok, a krimi háború (ez is oláh dolog?), az egyesült fejedelemségek s végre a királyság zászlókkal, s a korhoz szabott öltözék- és fegyvernemekkel jelképezve.

Ezután jött egy hat-ókrós paraszt szekér aranyozottan, kévekkél és földmívelési eszközökkel, a melyen minden csunya volt, kivéven a rajta ülő finom kezű, fehér bőrű szép paraszt nőket. Ezt egy bórduás banda kísérte, utána aranyzarvu ókróktól húzott aranyos eke, kápás-kaszás kísérőkkel s ismét egy csimpolyás zenekarral.

Ezt követte a művészeteket ábrázoló hajóalaku szekér, tele allegorikus alakokkal, muzsákat ábrázoló nőekkel, szinpadai alakokkal, *Grácia*kkal, *Hébékkel* és *Amorkákkal*, s nagyszámu mind más-más korszakot ábrázoló jelmezű zászlós kísérettel. Az egésznek művészi ékítményei talán mindnyája közt a legszebbek voltak, ámbár rontotta a hatást, hogy nagyon is sokat akartak bemutatni egyszerre.

A kereskedelem szekere *Merkur* ült egy világgömbön, háta mögött *Krózus*, és aztán őt nő a világ öt részét jellemző öltözeten, utánuk a kereskedelmi társulat 50 tagja fekete szalonöltönyben.

A romániai vasutak egy mozdonyt állítottak ki aranyozott tennel, a melyen három szép leány állott, hogy miért, azt ő tudják.

A nyomdászok szekere a király, pár élet-nagyságu képei mögött *Guttenberg* alakja állott, körülve nyomdai gépezetek által.

Az ékszereszek szekere fölött, hogy a lovakat francia régi divatu kocsiok hajtották nyeregéből, a kocsi közepén gyémántokkal és ékszerekkel borított nő ült, mellette kis leányok álltak ezüst tálcáikat, gyöngyfüzereket és virág-csokrokat tartva kezükben.

A kertészeknek hat fehér lótló volt szekere *Flóra* ült volna, de biz ezt bele bujtatták vörös rokolyába, mellette két kis leány egy-egy kosár virágot tartva, utánuk gerelyével és öntözővel a kertészek kis csapata.

Ezután jött «*Concordia romana*», nyolcz lótló vonva, két rajta ülő oláh kocsios öltözött legénytől hajtva, a mely öltözöt megérdemelné, hogy neki külön lapot szenteljünk, itt csak azt lehet róla megjegyezni, hogy szabásában felkeleties pongyola, sőt nehézkes, de a sárga és veres színűtől, s a széles karimájú kalap a pántlikák özőnétől alig látszik, a szekeren fonó-szövű, selyem gombolyító, gyönyörű szép hat leány cifra kivartott rumun kontósokban.

A czukrázók nagy vörös bársonyos szekere egész czukrázda, egyik sütötte a tesztaneműeket, másik fagyaltot gyártott, a melyből meg is kínálták ezüst tálcán a királyi párt.

A kenyérsütők szintén nyolcz ökrötől volt szekere igazí sütöke, melyből folyton meleg cipőcskákat szedtek elő és dobáltgattak a néző közönség közé.

A muszka bérkocsiok egy muszkás troikába szelbibe fogott három lóval, de felette szép lóval, jelentek meg, vörös selyem inget, csizmába húzott bő fekete selyem bugyogót viseltek, de biz a roppant terjedelmű díszszekerek és kísérteikkel mellett dióhéjnyi kicsinek látszott egész kiállításuk.

A lóvonatu vasut egy szép vaggott küldött, kilencz lótló vonva, tele utazó nappal és elemősiával, a miben mi többiek reggeli 8 óratól délután 4-ig nagy fogatkozást láttunk, mert arról, hogy a köuton, a mi a városiget-het hasonlítható közmulatóhoz, ennyi tengeriny nép számára valami onni valóról és frissítőkről gondoskodjanak, megfejtkezett a rendező bizottmány. A czellővők és vadászok szekere megfelelő jelvényekkel volt ellátva, utóbbi körülve kopó falkával.

Gazdagon kiállított arany és ezüsttel borított volt a zsidók kocsija, *Salamon* király udvarát ábrázolta trónon, előtte a főpap, prófeta és levíták arany trombitákkal, a szekere egyiptomi vagy sziriai madár-alakok aranyozva, egészen az obeliszekben láthatókhöz hasonló; utána legalább 200 embrenyi tömeg természetesen frakk és czilinderben.

Az öt német társaság szekere, melyen elől mind két oldalon középori öltözött pagék ülnek, gyöngye kék, sárga, vörös atlasz ó divatu öltözetekben, sárga papucsokkal és nagy tollas lapos bársony kalapokkal, elől és oldalt középori lovagok lóháton lándzsákkal, hátul baldachin alatt magas szikla-alapon *Germania*, fejen az ismeretes várkoronával, hanem incredibile dictu, rumun parasztoi kontósban.

A magyar társulat díszszekerét megelőzte öt főuri öltözékű mentés kalpagos lova, aztán jött a magyar és román zászló, magyarba öltözött két szép legénytől vive, hasonló fedezettel, ezután három fő választmányi tag szalonöltözeten, utánuk 24 tag fekete magyarban; a kocsi lovat vörös mellényes, pörge kalapos, bő gatyás paraszt legények vezették kantáron, — maga a kocsi lépcsőzetes márvány trónt ábrázolt, melyen *Pannónia* ült sodrony pánccél-vertben, leomló háta mögött díszmagyarba öltözött főúr, lábainál kibontott zászlók, két közep osztályt képviselő fél díszmagyar és egy bő gatyás pörge kalapos paraszt, a kocsi mellett 24 feketebe öltözött magyar, hátul más 24 s ezt bezárólag katonai zenekar, mely a királyi páholy előtt rúhazta a *Rákóczi-indulót*; és lőn tapsvihar, éljen és szetreszka mindenütt, a szép *Pannóniának* virágokat dobáltak, s bár a díszkocsi nagy része sokkal drágább kiállítás volt a miénkél, egy sem volt, a mely általános lel-

kedést költött volna mindenütt, mint a magyaroké.

Talán malicziából tették közvetlen utánunk a bortermelőket és ezután a serfözöket két nagy hordóját, az elsőn *Bachus*, a másodikon a vörös pófajú *Gambrinus* ült, nagyokat húzva a sörös kupából, nagy mulatságára és hangos nevetetésére a sokaságuk.

A mézárások és marhakereskedők gyönyörű szép húzott ökröket hajtottak szépen föl-cifrázva lóháton.

A halászkok és kupeczek ökröszekere halászbárkát ábrázolt, tele halókkal, horgokkal, kitömött halakkal.

Az építészek szekere tele volt mesterségük jelvényeivel, maga a kocsi egy hidat ábrázolt. A *Dimbovitzi* csatornázó társulat jelvényes szekere szintén egy hid volt, de ez a város közepén összetört, nem kis akadályra az utána következőknek.

Még a szappanosok jártak így, ezek oszlopokat és *Károly* király szobrát állították szekerekre finom gliczerin szappanból, de biz azt az eső, meg aztán vagy 4—5 kilométernyi rázkódás tönkre tette, mielőtt bemutatathatók volna.

A lakatosok szekere, s közvetlen utána *Lamaitre* öntődéjé fogas kerekkel, dolgozó, kalapáló *Vulkanokkal* és *Ciclopokkal* díszelgett.

Jöttek még a mozaik-czement-gyár, a légszesz-világítás, a támlások és paplanosok, a fenyémáz-, szodaviz- és gyufa-gyártók s vargák díszszekerei, mind foglalkozásukat feltüntető jelvényekkel. Végül a katonai öltözék-gyártók bőrkövel, posztókkal és varró-gépekkel, s utóljára a vörös-kereszt-egylet hat fekete lótló volt ambulance-kocsija.

Elfárad az ember, míg végig olvassa, oly hosszúra nyult csak pusztá fölemlítése a díszmeneteknek. Gondoljunk hozzá, hogy minden szekér előtt egy zászlóvivő és őrcsapat ment, ezután a társulat elnökei, — a kocsi után ismét az illető testületek tagjai, és aztán egyik csapatól a másikig a megtörlés kikerülése végett 50—60 méternyi szabad hézag maradt: s fogalmunk lehet az egész menet impozáns nagyságáról. Másfelől nem esoda, hogy az első kocsi pontban 12 órakor kezdven meg menetét a város végén, elmúlt 4 óra, mikor az utolsó elvonulhatott öt felségei páholya előtt, mely az akadémia palota főbejáratánál állítottat fel.

Az ut, melyet a díszmenet megtett, mintegy 6000 lépés, sőt méter. Ennek kezdetétől vegeig zsufoltan állott a néző tömeg a járdákon s minden ablak és erkély tömve volt, nem is számítva a nagyobb tereket a 10—12-soros üllő és álló padokat, a néző tömeget legkevésbé 120—150 ezer főre tehetjük: és a mi különösen nagy dicséretet és figyelembevétel érdemelt, az egész díszmenet nem rendezte semmi hivatalos közeg, rendőrt az első órákban, míg a menet rendezkedett, sorakozott, még csak látni sem lehetett, benn a városban a katonaság nem képezett sorfalat sehol, még a királyi páholy irányában sem, csak itt-ott 15—20 lépésre örködött egy-egy, hogy a menet szabadon álljon, és mégis az egész napon át semmi zavar, semmi kihágás, semmi baleset nem történt. Ez szép bizonyítványa e nép rendezettségének.

Este a város kivilágítása, ha lehet, még ragyogóbb volt, mint előtte való nap; légszesz, fény, szines lampionok, fáklák, villamos fény, bengali tüzek mind igénybe vétettek s versenyeztek a fölött, melyik idézzen elő tűndéribb hatást. Kilencz óra felé fölroppentek a népkertben az első rakéták s szép tűzijáték mulattatta a kivált ilyeneket még soha nem látott sok ezernyi falusi népet, hanem a hatást elrontotta az égnék borzasztó tűzijátéka, mindenfelől sűrű fellegek borított el az eget s oly sűrű és hosszantartó villámlások keletkeztek, hogy az egyes villámokat és dörgéseket megszámlálni sem lehetett s 10 óra felé nagy esőesőpek kergették haza a népet.

Másnap lett volna a katonaság dísz-fölvonulása; de az este megkezdődött eső egész napon át csaknem szakadatlanul ömlött, az utcákban patakok, rohamos vizek folytak és tették nem csak a paradét, de a rendez közeledést is csaknem lehetetlenné. — Így a katonai fölvonulás egy nappal később esett meg, erről azonban nem írok semmit, hisz bizonyos tekintetben minden ilyen díszmenetek egyenlők, talán csak az egyenruha különböző, a néző közönség

figyelme pedig érezhetőleg ki fáradt ennyi mulatságok látványban, s a gyönyörű zászlóknak, az aranylót és érdemkeresztűtől ragyogó tiszteknek, a jól gyakorlott és harcziás kinézésű katonaságnak s harsona zenekarának bizony tizedrésznyi nézője, tapasztolója sem volt, mint a társulatok önkéntes díszmeneteinek.

NYOMA VESZETT!

— ANGL. REDÉST. —

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

Othlonról idegenbe!

— Milyen felséges hely!

Egész éjjel s a megelőző nap utaztak. S most reggeli nyolcz óra volt és *Brüsszel* fötérén voltak.

Fárasztó egy napi ut volt. Mindjárt az elindulás hazul: *Bridget*, jajgatva, hogy soha meg nem éri, hogy küsszonyát viszontláthassa; *Háni* zokogva, könyekben olvadozva; *Ruben* hallgatva s kezében sápkáját morzsolgatva; a a bősős kocsi fedelét hideg zápor csapkodta; az első fordulónál eltűnt szem elől az othton, az utolsó még *Ruben* volt, a mint sápkájával bucsút integetett. A singletoni állomáson ott vár *Brackenbury Lancelot*, hogy átadja *Krisztinát*, a vidám arcú bajor szobalányt. Aztán füstölt a vonat, berobogott, felültek — *Lancelot* is szembe a kocsiában. A fiák, dombok, őrházak, állomások röplüve szaladtak vissza; ők többnyire hallgattak, komor gondolatokba merülve. Óra óra után telt; a rövid decemberi délután estére vált; köd és homály borult a láthatárra. Este egy nagy állomás. Kiszálltak; kocsiába ültek; mértföldek hosszan mentek, kivilágított ködös utcákon, ez volt *London*; egy másik állomásra a hol újra vasuti kocsiába ültek. Éj volt. Aztán ismét csöngetés, kiszállás, hidon át, sikamlós hajó fedélre, be a hajószobába *Winifred* és *Krisztina*; a kerek megindultak, egyhangul csapkodva a vizet. Még éj volt, a szél süvített, az eső zúgott, mikor *Lancelot* zörgött az ajtón. Calaisban vannak. *Winifred* kijelentve, hogy nem fáradt s ohajtana azonnal tovább menni, a legelső vonattal (mely *Brüsszel* felé indul), meleg kendőbe burkolva kiszállnak a hajóból, föl a vasutára — s tovább! Csakhamar álomba merültek s mikor fölébredtek már szürkülő reggel volt s mire a nap is feljött és világos lett, újra egy nagy állomás — s *Brüsszelben* voltak.

Itt már egy napot pihenni kelle s vendéglőbe szálltak. A mint az utcákon áthajtottak, a boltok még zárva, a járó-kelők gyerekek, de a főpiacra érve, itt már kezdődött a napi zaj, sűrűség-forgás s szép teli nap derült a legszebb képek egyikére, melyek Európában láthatók. Szemben a nagyszerű városi ház megszámlálhatatlan ablakai sorával, mind vasrácsra; a nap égen homlokára sütött; ellenben vele a *Broodhuis*, meg homályos árnyban, mint egy sötét tragédiához illő színhely, két oldalon ódon nagy épületek, míg közben a piac, zöldszéggel és virággal, árusátrakkal, csupa csín és élet; a lég tele zajjal, zsiabongással, kerekzörgéssel, fa-czipők kopogásával, ostopatogással, alkudozókkal vitáival.

Méltán kiálthatott fel *Winifred*: Milyen felséges hely! Kimerült volt, lélekzete elállva; de az új látvány annyira megragadta, hogy egy sétat akart tenni a piacon. A *Lancelot* karjára támaszkodva, elfeledve az ut fíradalmait, átadva magát az új benyomások gyönyörének, figyelemmel hallgatta a mult érdekes meséit, *Egmont* és *Hoornd*, a *Richmond* hercegnő báljáról, a *waterloo* napról; a járó kelők megfordultak a waterloo napról; a szép párnák, melyről mindjárt látták hogy idegenek s utasok. «Uj házasok» mondá az egyik. — «Dehogya, szolt a másik, hisz a nő gyászban van.» — «Tehát jegyesek, vagy szeretők» egyenlítő ki a harmadik. S előbök tartva egy virágkosarat, tele fehér rózsával:

— Szép ur, talán vesz néhány rózsát a bájos küsszonyának, tevé hozzá póriás flamánd kiejtésel. S *Lancelot* meg is vette a rózsákat s *Winifred* viselte is az egész további uton. Aztán szállásukra mentek s reggeliztek; azután meguzték a *Sz. Gula* templomát, a

Vértanuk terét, a *Sz. Hubert*-csarnokot. Este pedig újra vasutára ültek, utaztak egész éjjel s reggelre *Coblenzben* voltak, a hol a vasutnak (akkor levén kiépítésben) vége szakadt. De gőzhajót találtak, mely *Mainzig* vitte, onnan ismét vasuton *Frankfurtba*, a hol huszonegy órárt akartak időzni. Itt másnap meguzték a *Goethe* szállóházát, a *Schwannthaler Goethe-szobrát*, a császárok arczépeit a régi városházán s harmadnap ismét megindulva, meg sem álltak *Münchenig*, hova este felé érkeztek, a singletoni állomásról elindulásuk negyedik napján.

Első nap az uton mind kettejükre nézve némi zavar s feszély érzete volt az uralkodó. De másnap a napfény derüje eloszlatta e csekély ködöt; s attól kezdve egész utjuk egy boldog ünnepek tetszett. *Winifred* mindenütt újat és szépet látott s *Lancelot* gyönyörködött az ő gyönyörében s örült, hogy ő lehet kalauza, ki ez új világot fölfedezhette előtte. Mindig együtt s magok voltak; a nagy szállodák éttermeiben, egy sarokban valamely kis asztal mellett, bizalmasan, mint *Dafniz* és *Klöriz* egy arkádiai halom oldalán.... S *Winifred*, a ki még soha sem tett egy felnapit utat sem, még sem érezte a fáradtságot, kimerülést és levertséget — mely oly természetes lett volna; mert boldog és elégtült volt. Mindenben öröme telt, egyik meglepetésből a másikba esett, minden új és szép volt neki. A tovarobogó vasut, a tenger zugása, a kontinens ködtelen lége, a Rajna festői romjai s vidáman mosolygó városai; a mesék és legendák, miket *Lancelot* mindenkiről tudott mondani; a *Lancelot* gyöngéd gondoskodása: a mint kendőbe burkolta, megnézte nem hült-e ki a forró víz a lábmelegítőben, ha kiszálltak karjára vette, vele sétált, mindent mutatott, magyarázott, mesélt, ezer apró figyelemmel halmozta el... hogy nem lett volna boldog s elégedett!

Maga kívánta, hogy ezen a legegyszerűbb uton s ily gyorsan utazzanak. Ha *Lancelot* beleegyezett volna, pihenőt sem tartottak volna, egyhuzomban *London*tól *Münchenig*.

— S igazán nem bágyadt? kérde *Lancelot* ismét meg ismét. De mindig azt felelte, hogy igazán, nem bágyadtabb, mint a mikor hazulról elindult.

Este nyolcz óra volt, mikor *Münchenbe* érkeztek; s *Kreutzmanékat* már vacsoránál találták. A jó emberek csak másnapra várták angol vendégeiket; de siettek üdvözölni s jól fogadni az érkezőket s nem kevésbé örültek azért, hogy ezek meglepték. *Kreutzmanné*, vas-kos házi asszony, kulcsakasztó bőrvével a derekán, mindkét arcját jól megcsókolta *Winifrednek* s isten hozta itthon-nal fogadta. Az ősz lelkes, viseltes fekete kabátban s terdíg erő harisnyában, maga segített behozni a podgyászt. A két unokahug, csinos, mosolygó, rózsás arcú német leányok, lesimított hajukon bodros házi fejkötőcskéikkel s rövid rokolyában, mely alól csinos lábuk s csattos czipők kiállottak, levették kalapját, köpenyét, nagy karszéket húztak a kályha elé, melengették megfázott kezét, s oly szívesen üdvözöltek, hogy németül volt bár mondvá még sem szorult magyarázatra. *Krisztina* e közben, átvesen a maga részéről is az üdvözöléseken és csókokon, gyorsan visszafoglalta az őt megillető helyet a háztartásban, tányérokat s evőszereket tisztogatott, két új helyet csinált az asztalfőn s egyet az asztal alján, székeket rakott s azzal mind leülték a jó egyszerű bajor vacsorához, mely forró pudringból, fekete házi kenyérből, befőtt gyümölcsből s házi sajtból állott.

Tágas szoba volt, fehérre meszelt falakkal, melyeken nem volt papírszönyeg; a padló tisztára surolva, az ablakokon mosó fehér muszlin-függönyök. Egyik sarokban nagy kemence állt, fényes fehér kályhából, nyitott ajtóval, melyen vidáman önzöllött ki a meleg sugár. A falakon, sima fekete ráimákban, néhány jó metszet függött, meg egy puska, egy néhány szarvas- és zerge-agancs, vadász-diadaljelek.

A vacsora befejeztével a lelkes áldást mondott, a két unokahug felsietett a lépcsőn, hogy rendbehozzák a *Winifred* szobáját, *Krisztina* az asztalt szedte el. Az öreg meg ezüsttel kivert agyu puszkáját vette le a falról, melyely hívei ajándékozta volt meg, menyegzője napján, harmincz év előtt, megmutogatta a vendégeknek s vadászélményeiről beszélt; pompás puska, melylyel nem egy közzeli zergét ejtett

el, azt is a többi közt, melynek ott függ az agancsa. Hát rókát? — rókát nem, arra nem szeretett vadászni, hanem farkasokat, sőt medvét is egy párt életében. Hja, az ő idejében még sokkal több volt a vad, mint mostanában. A vasutak az okai, melyek annyi idegen vadászt idehoznak messze földről, azok nagyon meggyérítik a vadakat.

Igy csevegett s az idő telt. A kakukkos óra tizedt ütött; a mire Kreutzman lelkes elövette a kapos német bibliát, egy fejezetet felolvasott belőle s áldást kérve családjára és az idegenekre, kiket a jó isten ide vezérelt s jó éjt kívánt.

— Gondolja, hogy megszokik itt? — kérde Lancelot Winifredtől, bucsuzás közben.

— Mária oly jól találom magam itt, mint valahol életemben találtam.

Erre a leányok szobájába vezették Winifredet; Kreutzmann párolgó meleg herbatéat

sütögetés, hogy még általánosabb legyen a zür-zavar. Zajosság örömben és búban, s fekevesztett szenvedély jellemzi ezt a mi népünket minden tétében, s ez egyetlen lakodalmi menetben mind érvényesülésre talál.

És mert hogy olyannyira a magyar természet van benne kifejezve, ép azért igen nehezen tudja hűven visszaadni idegen művészt. Csak elvétve akadunk olyanra, a mely sikerült, s megragadjuk az alkalmat jelenleg is, midőn ilyest bemutathatunk. Van der Venne külföldi művész rajza ez, mely minden ízében hűven változza a magyar jellemet.

EGYVELEG.

* Az Egyesült-Államok első ércpénzére Washington nevének arczképét metsztették. Midőn a tábornok a hízlgő hasonlatosságot észrevette, na-

* Az új testamentum új angol kiadását most bocsátották forgalomba. Még sohasem történt ily nagy gondnal eszközölt szövegjavítás. Tíz esztendőn keresztül dolgoztak rajta a leghíresebb angol és amerikai hittudósok. 1870-ben kezdtek meg e munkát hosszas tanácskozások után, melyekben többek közt kimondották, hogy a revizió határozottan konzervatív legyen s a régi megszokott nyelv «amatát» őrizték meg. Legelőször hiteles görög szöveget állapították meg s aztán nagy gondnal dolgoztak a részleteken. A 24 tagból álló bizottság minden hónapban négy napig tartott közös tanácskozásokat s a kidolgozott részt mások bírálták meg, úgy hogy minden fordítás tényleg két revizió ment át. Az evangéliumokban átlag minden két versre három, a levelekben minden versre egy változtatás jut, de a régi «amat» e nagy változtatások dacára megmaradt. Igen természetes, hogy sok helyen az értelem is megváltozott s ezért néhány pap tiltakozott egyházi használatba vétele ellen; mivel azonban a legjelesebb theologusok készítették s a nagy bizottságban minden egyházió részt vett, fokozatos

PUSZTAI LAKODALMI MENET.

hozott neki, a mit az ágyban kelle meginnia — s jóval 11 óra előtt mely álomba volt merülve.

(Folytatása következik.)

LAKODALMI MENET.

Elöl és oldalt nekiszilajodott lovakon a legénység, robogó kocsiiban a mennyasszony és a nyoszolyó leányok, utánok a násznép hosszú sora, az elmaradhatatlan cigányok és a nyomukban fölkelő porfelleg — így tartanak ők a templomból az új házaspár jóvendő otthonába, a völgyéni lak felé. Mintha mindenkit csak az új pár sürgető vágya fogott volna el mentől hamarabb otthon lehetni, mintha mindenki a gyorsaságban keresné az egyedüli versengést, oly örült rohanással tart a menet. Azok a néha nem épen tüzesvérű lovak is nekibátorodnak ilyenkor, s úgy tetszik, mintha gazdájukkal együtt éreznék a megelőzöttes szegényét. Mind-egyik el akarja hagyni a másikat, s a ki elől van, nem hagyja magát. A házaspár belévegyül a zene és a kurjongatás zaja, az obligát pisztoly-

gyon megharagudott s a pénzt nem engedte forgalomba bocsátani addig, míg a vonásokat meg nem változtatták s a feje sapkát nem tettek. Így keletkezett a szabadság istennőjének képe, mely még jelenleg is látható az amerikai pénzekben.

* **Bonheur Róza**, a híres francia festőnő, nem rég természet után festett le egy oroszán családot. Az állatokat megvásárolva, Fontainebleau mellett levő villájának kertjében tartotta több hónapig s midőn képét befejezte, élő modelljait a párisi «Jardin des Plantes»-nak ajándékozta.

* A hó Európában ma már a ritka állatok közé tartozik. Még legtöbb van az Elba partján, azonban újabbán itt is igen megfogott, mióta az erdőket e folyó partján pusztítani kezdték.

* **Női bőrze** van jelenleg mindennap Párisban közel a főbörze épülethez. Két és öt óra közt e helyen tömörkedő nő gyűlése, nagyobb része egyszerű sötét színű ruhában. Mindannyi igen járatos az üzleti szokásokban és jelentékeny üzleteket kötnek.

* **Huszonyoloz** napig volt Brentwood angol városban egy nagy tarka macska elzárva egy üregben. Midőn fölfedezték, még életben volt, habár természetesen igen gyöngye, miután majdnem egy hónapig mit sem evett. Ereje és egészsége lassan tért vissza.

elterjedése biztosítva van. Az ó-testamentum reviziójával még nem készült el. Az új bibliát egyszerűen több százezer példányban hozták forgalomba.

* **A halottak rablása** az Egyesült-Államokban már annyira elterjedt, hogy nemrég egy uri ember meghalt leánya sírjába dynamitot tett oly módon, hogy a fölhasáskor fölrobbanjon. Csakugyan föl is robbant s egyik rabló veszélyesen megsérült.

* **A golyókat** is rossz szemmel nézik már Strassburg közelében, mivel az itt nagy mennyiségben fogott békákat pusztítják s ezért igyekeznek őket a vidékről elfűzni. Egy hó alatt Strassburg piacán több mint 200,000 béka kerül forgalomba s még ezt sem tartják elégségnek.

* **A „Willem Barents”** nevű hollandi kis hajó, mely már három éjszaksarki utat tett, a múlt napokban Amsterdamból ismét elindult tudományos kutatások végett. Azt hiszik, hogy a rajta utazók még a tél előtt visszatérnek.

* **A francia lapok** száma jelenleg 1800, magában Párisban 463 lap jelen meg, köztök 70 politikai napi lap. Aránylag hasonlíthatatlanul több lap jelen meg a kis Svájcban. Mig ugyanis Franciaországban 20,000 lakosra esik egy lap, Svájcban 1700-ra.

EGY NAGY SZINÉSZRŐL.

ID. LENDVAY MÁRTON.

A «Hon» szerkesztőségében történt évek előtt. Jókai, a ki tudomás szerint ügyes rajzoló, hiszen piktornak készült magy is, egész elragadtatással nyitott be a «műhelybe».

— Ez aztán igazán szép volt, — mondá, — Zichy Antaltól jövek. Ez mutatta meg Zichy Mihálynak néhány kartonját, melyet Byron «Don Juan»-jához rajzolt. En már sokféle képen láttam idealizálva a női szépséget, Vénustól Madonnáig minden árnyalatában. Minden korok művészei úgy szólván sportot csináltak belőle, hogy a női szépséget eszményítsék. A férfiak itt is a rövidebbet húzták. Apollo és Adonis óta a művészek nem teremtettek szép férfuit. Vannak Krisztusok, isteni fenségökben elragadók, imádatra hangolók, vannak megdöbbenően szép öreg emberek, nagy szakállal, vannak hősök, daliák duzzadó izmokkal, bátor tekintettel, — de érzékileg szép férfit csak ma láttam először papíron. Abban lehetetlen volna bele nem szeretni, ha megelevenülne, minden lánynak, de még a hatvanhat éves menyecskének is.

— Hát mikor az életben nincs talán olyan idealisan szép férfi, — jegyzé meg valamelyik a «legények» közül.

— Nincs? — viszonzá Jókai hirtelen. — Ah, ti nem láttátok Lendvay Mártont, az idősebbet...

A természet mind a két kezével ráhalmozá áldásait. Délceleg, deli természetű férfi volt. Fesztelen, könnyed, mégis ékes tartásában és járásában. Még a színpadon kívül is megvolt benne az a méltóság, mely a daliás idők emlékeztetett, — írja róla Szigligeti. — A magyar fajnál különben is a délceleg magatartás a szabály. Ültesd lóra s még a rossz gebe is telivér lesz tőle. Állítsd eke szarvához, vagy statárium elé, adj kezébe kapát, vagy vőfélybotot: többnyire nemes lovat fogsz látni, egy ezred évig szabad hazának büszke fiát. Hát még Lendvay, ki a szép, nemes idomokat tanulmánya tárgyává tette s ábrázolásukat folyton gyakorolta. Tartásában nem a pongyolaság volt a hiba; sőt inkább némely szerepében, különösen a frakkos darabokban a nagyon is ékes kigyói vonalok, a szoborszerű, festői állások és mozdulatok voltak a feltűnők. Ilyenkor szinte kívántuk volna, viselete lenne bár köznapiabb, hogy hasonlítson azokhoz, a kiket az életben magunk körül látunk. Ugy tetszett, neki inkább a prózaiság vált nehezebbre, mint az eszményítés.

Sokat adott neki a természet ahhoz, hogy kitűnő szerelmes és hős legyen. Adott gondőrt fekete haját és szemet, tojásdad arcot, csaknem athlétai termetet s a tagokban mégis teljesen öszhangzó arányt. Arca a gondolatok, érzelmek és szenvedélyek könnyen változó tükré volt s egész testének minden izma könnyed és hajlékony. Nem kellett se vívni, se táncolni, se lovagolni, se tornázni tanulnia, hogy a külső a belsőnek engedelmessé szolgálja legyen. Kik ismerték, mint még csak pár éves színész, már akkor is épen olyanok találták, mint művésztársak delén. Ő színészszé nem lett, de született.

Ha az utczán ment, többnyire nagy galléros hosszú köpenyében, melynek redőit festőileg tudta rendbe szedni, megálltak a mellette elmenők s kedvteléssel nézték nemes, előkelő mozdulatait. Föl tudott volna tűnni ezer változott szép férfi között is, — mint a hogy az öreg Szentpéteryt is inkább főispánnak, vagy

valami inkognitó lappangó egyházi főmeltóság-nak nézte, ki nem ismerte, mintsem csak afféle Thália papjának.

Sajátságos egy korszak volt az csakugyan. Igazán mondják róla, hogy az az idő elszülte magát. A nemzeti tevékenység minden terére kitünőségeket állított. A nemzetbresztés nagy munkájának élére egy Széchenyit, egy Wesseleynit, a szöszékre, az íróasztal mellé egy Kosuthot, Dessewffy, a közjogra egy Deákot, a szépirodalomra egy Vörösmartyt, Jósikát, Szigligetit, — minden tudomány megkapta a maga uttörő harezosát, a szépirodalom Bajzát, az irodalomtörténet Toldyt, a philantropia, bölcsélet és államtudományok Eötvöst, a történelem Telekit, Szalayt, a két Horváthot, a festőművészet egy Markót, — s ki tudná valamennyit elősorolni. Bizony a gondviselés nem tette volna rosszul, ha egy kicsit gazdálkodik s juttat a nagy szellemekből más koroknak is.

A színpad is óriásokkal telt el, kik nehéz, fárasztó küzdés után megalapíták a magyar színművészet jó nevét, egész jövőjét. S e jele-

predikációinak minden hátránya kitűnjék s jogaiba helyezze vissza a természetes játékok, mely egyszerűségével és közvetlenségével melegit és elragad.

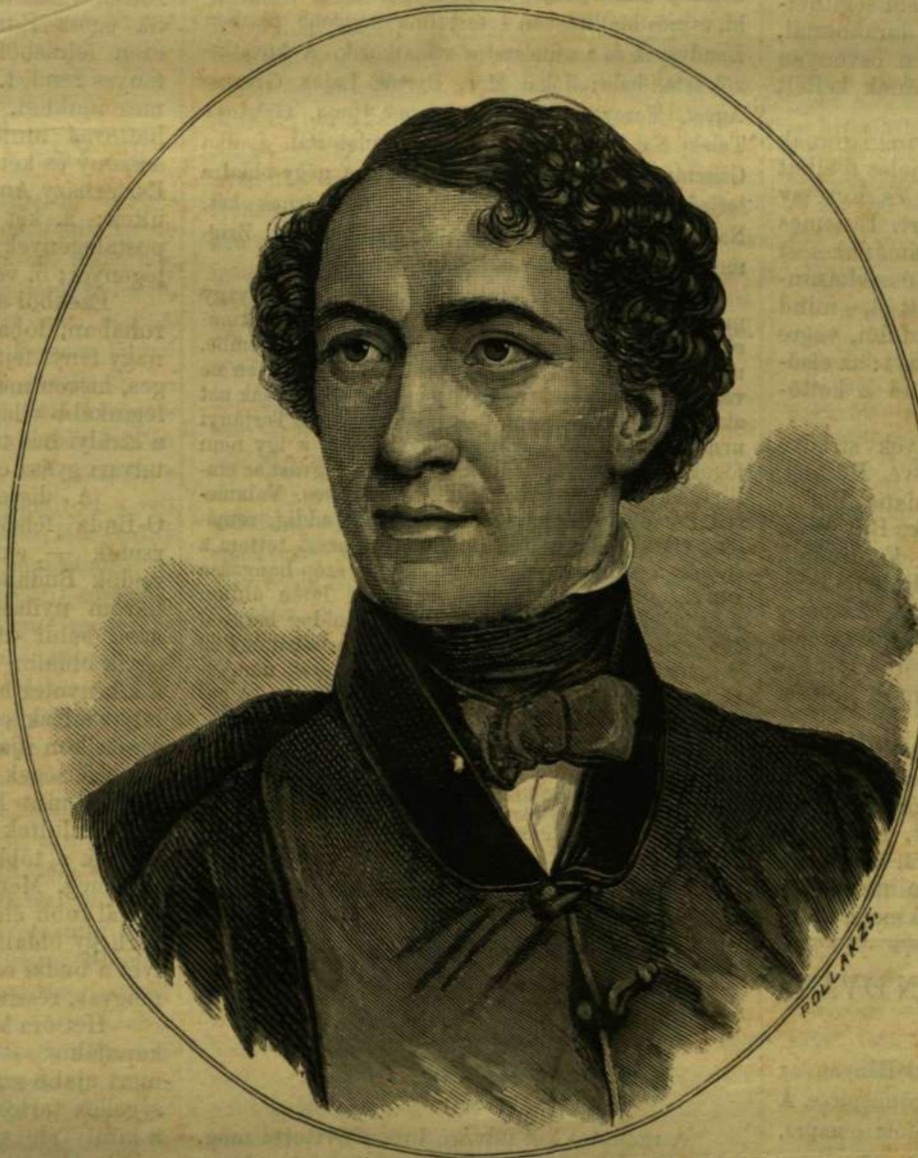
Ő is végig járta a nyomor iskoláját, melylyel az akkori színészetnek küzdenie kellett. Szigligeti írja, hogy Nagy-Váradon soha nem látott rajta egy fekete frakknál egyebet, ugyan aza frakkot, melyben esténként társalgási szerepekben a színpadon bámulták. De ha ezüstös vagy aranyos darabot adtak, nem győzték dicsérni választékos és izléeses jelmezeit. «Később — írja — Pesten kérdeztem tőle, honnan vette fényes jelmezeit s mindig tiszta fehéreműt? — Ő megfejté a titkot. Éjjel kimosta a Peczében ingeit — csak három volt, — kivásalta a kölcsönkért vasalóval, melyhez a vasat a háziasszony kegyes engedelméből az ebédfőzés ideje alatt szabad volt megtisztítenie. A fényes jelmezekre pedig — volt egy atilája, egy hauskleidja s egy spanyol öltözte — maga komponálta és varrogatta föl a fényesnél fényesebb díszítéseket, mik miatt gyakran napokig kenyeren és vizen kellett éledgelnie; azonkívül ez időben — magam is megbámultam szomszédunkban a palánkhátsitokon át — híres kuglista is volt, a paponbíróit igen gyakran leütötte s a nyereséget mind a bugyogókra és sutasókra költötte».

Lendvay mint operanékes, és pedig tenorista jött Budára. Valami nagyszerű énekhangja nem volt, sőt beszédhangja se volt oly érczes és dörgő, mint a «harangszavu» Bartáé, sem oly zengő és lágy, mint a Fánscy, de azért Zampát vagy Fra Diavolót nála színen senki sem játszta el. Zampából van a legjobb és leghívebb arczképe is, mely róla fönmaradt. Még a nemzeti színház megnyitása után is zampázott egy kicsit, de nemsokára végkép hátat fordított az operának s egész lélekkel valódi hivatásának, a drámának élt.

A magyar színpadokra ekkor tartotta felvonulását teljes díszében a romantikai iskola, hátra szorítván a Koztzebe, Ziegler, Raupach, Iffland, stb. érzélgős darabjait, melyeknek alapszine a makula-nélküli ártatlanságok üldözése volt. Urrá lett a színpadon Shakespeare és Calderon, Lessing és Schiller s különösen Dumas és Hugo. Hogy ez utóbbiak mennyire hatottak, arra egy érdekes példát hoz föl Szigligeti Budáról.

A «Neslei tornyot» adták. De oly rossz idő volt, hogy a pestiek, néhány vakmerő fiatal kivéve, kik át-gázoltak a hajóhídon, elmaradtak. Ezek nélkül pedig Budán akkor se volt közönség. Vagy negyvenen lehettek a néző térer s ezek annyira neki lelkesültek, hogy a darab után egyikük fölállt egy zártszékre, s ékes orációban előadta, hogy e gyönyörű darab megeredmi a kettős belépti díjat. Ezzel levette kalapját s elkezdett gyűjteni s tíz perc alatt a kálapban kétannyi volt, mint a pénztárban.

Lendvay által a francia romantikusok darabjai, — melyeknek főérdeke a tömött és gyors cselekmény levén, ha azokkal a közönség megismerkedett, nem is igen nézi többé, — évekig tudták magokat feltartani. Ő szerepét kifejező előadásával folyton érdekessé tudta tenni. A részletekben mindig mutatott valami újat, meglepőt. Pedig előadása menten minden aprókékos és kirívó mesterkedéstől és ellesett fogásoktól mindig egyöntetű és következetes volt. Ő — a legilletékesebb megfigyelőjét, Szigligetit idézzük, — nem fölszédett mozaikot rakogatott össze, de átértézte a szerepeket, mint egészetek és saját egénységébe olvasztva, abból sugározta vissza. Jobb Romeót nem igen

ID. LENDVAY MÁRTON.

látott valaki Pesten. A nemes lovag volt ő mind végig s a szerelmét az érzelgesen kezdve Róza iránt, minden fázisában híven fejezte ki. Láttuk, miként fakad az, önkénytelenül, mint a tavasz virága, miként dicsőül meg a boldogságban, miként tör ki az akadályok által mint megzimosult szenvedély, s mint török meg kétségbeesésből öngyilkosságban.

Sokat tanult idegen nagy művészekről is. Németországot is meglátogatta e végből s Berlinben barátja lón Seidmannnak. A pesti német színpadon se fordulhatott meg nevesebb vendég, hogy ne nézte volna meg. S egyszer a külsőségek minden árnyalatát kísérle meg másolni Ira Aldridge Othelloiban, rendkívüli sikerrel. Ezt csak bravorból tette egyetlen egyszer; de Szigligeti később is komolyan erősitte, hogy Rossi és Salvini kitűnő Othelloi koránsem közelítették meg Shakespeare intenczióit annyira, mint a Lendvayé.

Ó másoknál nem a külsőségeket tette tanulmány tárgyává, hanem a jellemlélektani fejlődését. S hogy ebben is egészen eredeti felfogást tanusított, az legbizonyosabban kitűnt az eredeti darabokban, melyekben csakugyan nem utánozhatott senkit s melyekben nem segíthettek neki, mint külföldön a régebbi darabokban, a színészi tradíciók. Itt ő töretlen ösvényen járt s szerepeit az ő teremő géniuszának kellett színészileg kidolgoznia.

A nemzeti színház művészei virágkorának nevezhető az az idő, midőn annyi jeles mellett két olyan tehetség, mint Lendvay és Eggressy versenyeztek az elsősgé koszorújáért. E nemes verseny nagy lendületet adott a drámának s ez kiterjedt a drámaírodalomra is. Az összehasonlítás természetesen nem maradhatott el, s mind a kettőnek voltak föltétlen magaslatái, végre is kompromisszum döntötte el a versenyt: az elsősgé koszorúját oda kellett ítélni mind a kettőnek, osztozoznak meg rajta.

Számos szerepe között, melyek sűrűve koszorújának leveleire vannak véve, Hamlet, Othello, III. Rikárd, Romeo, Bassiano, Pery, Don Caesar de Bazan, Sir Patrick, Ruy Blas, Moor Karoly, Fiesko, Don Karlos, Ferdinand, az erdetiek közül Bánk-Bán, Dávid, Bod, Tárai, Hunyadi László, Vid, Pókai, Kemény Simon, Parlagi Jancsi és Gergely voltak az előkelőbbek. Ez utóbbiban, a «Szökött katonában» ő lépett föl legelőször s e szerint ő volt az első népszínmű-énekes is.

Egressy a színpadon halt meg. Egy szenvedélyes színészre a legboldogabb halál. Lendvaynak, miután utolsó szerepében összerokadt s ezzel a színpadra nézve meghalt, még négy kinos éven át kellett várnia halálára. 1858-ban hunyt el, csak 51 éves korában, mint minden nagy művész, betöltetlen irt hagyva maga után.

A NAGY-BÁNYAI LENDVAY-ÜNNEP.

Mult vasárnap ment vége Nagy-Bányán az idősb Lendvay Márton emlékének megünneplése. A csinos és regényes bányaváros díszült öltötte napra, lobogókat tűzött ki és szőnyegekkel is ékítette a házakat; míg a művész világhírá dusan borítottak aombok és koszorúk. A szülőkről is sokan érkeztek. A Budapestről jötteket már előtte való nap ünnepélyesen fogadta Schönher városi kapitány, kinek üdvözlétre Feleki Miklós a nemzeti színház küldötte és Komócsy József válaszoltak. A népszínház, az írók és művészek köre, a színészyelet, a kolozsvári színház, a szatmári társaskör, Szatmár, Felsőbánya és Szigetváralja is képviselve voltak. A Kisfaludy-társaság üdvözlő sürgönyt küldött. A vendégek szombaton este a ligetben ismerkedésre gyűltek össze, mikor a közellevő hegyeket kivilágították. A szülőházat jelelő márvány emléktábla leleplezése vasárnap délelőtt történt meg.

A leleplezési ünnepélynél érdekes beszédet tartott *Törökfalvy Pap* Zsigmond, a város egyik tevékeny polgára, ki az ünnephez is első adta meg az eszmét, míg Lovrich Gyula főorvos adakozására serkenté a közönséget. Festette Lendvay pályáját, korát, küzdelmeit és diadalmait. Említette, hogy Lendvay 1844 szeptember havában volt utolszor szülővárosában; föl is lépett, nem kis örömmel a szerény társulatnak. A város díszpolgárává választotta s lakomát rendezett tiszteletére. Pap Zsigmond beszéde után Feleki szavalta el Jókainak nagyhatású költeményét: «Első Lendvay Márton emlékeztetését», melyet melléklapunk a «Világkrónika» közöl. E so-

roknál «S az óriás szellemből és alakból — más nem marad, csak egy név, egy sohaj!» — hullt le a lepel a márványtábláról, mely aranyos betűkkel hirdeti, hogy e szerény házban született a haza egyik legnagyobb művésze. Az emléktábla aljára a koszorúkat helyezték el, melyeket a nemzeti színház, a népszínház, a nagybányai hölgyek, a szatmári műkedvelők, az írók és művészek társasága, a színészyelet stb. küldöttek.

Délben lakoma volt. Az első felköszöntőt a polgármester mondta az uralkodó családra, aztán Komócsy József Jókaira és gr. Teleki Sándorra. Jókainak üdvözlő sürgönyt is küldtek. Délután kirándulást tettek a hegyek közé. Este a színházban «A felolvasónő» színművet adták elő Feleki, Mihályfi és Krasznai (a kolozsvári színház tagja) közreműködésével. A jóvedelmet azon összeghez csatolják, melyből a nemzeti színház udvarán levő Lendvay-szobrot akarják megvenni. E szobor ezelőtt a színház előtt állt, de az új alakításkor nem maradt hely számára és különben is a fővárosi művészi igényeknek többféle kifogása lévén ellene, az udvarra helyezték.

A szini előadást tánc követte. Másnap pedig Koltóra, gr. Teleki Sándorhoz rándultak el, ki ott népiünnepet rendezett.

A nagybányai ünnepélyre Nyirő Sándor, a helybeli lap szerkesztője, alkalmi «Emléklap»-ot adott ki, csinos kiállításban s tartalma nagyobb részben Lendvayra és a színészetre vonatkozik. A következők irtak bele: Jókai Mór, Bartók Lajos, Greguss Ágost, Mezey József, Lendvayné Ilona, Gabányi, Teleki Sándor, Ábrányi Emil, Gyulai Pál, Lauka Gusztáv, Komócsy József és többen. A négy oldalra terjedő «Emléklap» közli Petőfi Sándornak két, Nagybányáról szóló levelét, ugyszintén Pap Zsigmondhoz intézett közreadó kiadatul levelét:

«Szatmár, 1847. júl. 21. Ecsém, Zsigá! (vagy magad szerint: 'Siga.) Már egy hete, hogy Szatmáron vagyok, de bizon isten nem is jutottál eszembe, mint sok más nem, a mit egyébiránt rosz néven ne végy, mert bolond vagy, ha úgy veszed. Csak azt akarom tudtadra adni, hogy add tudtára Tarjánynak, miszerint tervem megváltozott, s így nem fogok Nagy-Bányán lakni, minél való fogvást az említett házat sem árendálom ki, természetes. Valamegyik héten elrúndok Nagy-Bányára; addig, remélem, elkészíté a csárdá ruináit (csak azért tettem a ruináit a romjait helyett, mert igen szép hangzása van... mintha kis malacz rőfogne). Isten áldjon meg, boldogtul barátom! kívánja boldog barátod Petőfi Sándor, s. k. (Kivül): Rivuli-Dominarumi Pap Zsigmondy urnak és illetőleg barátomnak nemkülönbön nagyreményű pictornak Nagy-Bányán (A pecsét vésete írott P. S.)

«Az emléktáblára» czimet a következő két kis vers viseli:

«Száj té hideg márvány a művész láng-ajakával
És büszkén hirdesd: Lendvay itt született.»
Bartók Lajos.
«Tündérek jártak hegyeink közt, szőrra a kincset;
Amde a dis nemes érez csak lovesszakra ragog,
Tihala esőjja nyomá e kisérd házra a dicsfényt,
Mely mindnyájunké: Lendvay itt született.»
J. M.

I. FERENCZ KIRÁLY BEVONULÁSA BUDÁRA 1792-ben.

(Végo)

A menetet két udvari lovas nyitotta meg, a kik pálczákat tartottak fel; utánok — hogy előadásunkat az egykoru tudósító szavaival folytassuk — százkilenczvennégy főből álló házi és vármegyei huszárok, továbbá kilencz huszárok, a kik drága csujtasos (esőtáros) lovakat vezettek, azután hat lovaslegények s kilencz lovászmesterek. Ezek mind magyar uraságoké voltak. Követték őket két királyi lovászmesterek, két lovaslegények ugyanannyi vezetéki paripákkal, a melyeken ezuttal fekete csujtasok voltak, ismét két lovaslegények s egy dobos és négy trombitások fekete ruhákban. Most érkezett a nemesi rend, mely sokkal nagyobb számmal volt ezuttal, mint a pozsonyi koronázás (II. Lipót) alkalmatosságával s hosszabb térségre lévén, jobban is elnyúlhatott itten. Ugyanazért sokkal fölül is haladta szépségére nézve ez a bemenetel a pozsonyi, ámbár meg kell vallani, hogy az is igen szép volt. Elő mentek a nemesi rendben két magyar ruhás trombitások ezek után: 1. harmincznyek kunok és jázok forma (egyen) ruhában, tarsolyosan, kalpagosan kivont karddal s lobogó zászlóval; 2. a pestvármegyei zászlóalj, mely ötvenhárom vitézből s egy dobosból és két trombitásból állott; 3. százötvenötű irt személyek, rész szerint más vármegyei banderisták, rész szerint deputatusak (követek), bárók, grófok és

herczegek, kik között volt a két herczeg Koburg is. Befejezte azon dicsősört maga a főherczeg nádorispan (Sándor Lipót), ki is egy sötét hollószin paripán ült fekete ruhában, mellette haladván udvari tanácsosa gróf Szapáry. Ó királyi főherczegése után lovagolt kir. konferenciámszter és a királyi kabinet igazgatója gróf Colloredo Ferencz, hasonlóképen fekete csujtasos paripán követték ezen gróf urat a gyalog inasok hajadon fővel.

«Itt jött már egy fekete posztóval bevont, fekete szerszámu, nyílt födelű, hatlovas hintó, melyben ült jobb kéz felől fölött kalpaggal a f. király, balfelől pedig királyné ő felsége, kellemetes magyar főkötőben. A mint haladt a királyi hintó: mindenkor megújultak az örvendetes eljen-kiáltások is, melyeket főmeghajtással fogadtak a kegyes hajlandóságú felségek. A királyi hintó mellett lovagolt jobbfelől gárdakapitány Eszterházy Antal ő herczegése, a hintó után pedig a legöregebb kamarás ur: gróf Keglevich József és a királyné főudvari mestere: gróf Schafgottsche. Megént fövetkezett itt egy gyönyörű lovasrend, a mely annyi drága készületű és föltötte testző magyar lovasok között se vesztette el azt a beséet, melyben tartatik egész Európában: kiki gondolhatja csak ezen leírásból is, kikből állott légyen ezen fényes rend, t. i. a magyar királyi testőrző nemes ifjakból. Ezek után mentek meg: 1. egy hatlovas hintó, melyben a főudvari mestersasszony és két udvari dámká, ugymint herczeg Eszterházy Antalné és gróf Eszterházy Jánosné ülték; 2. két más hintók úresen; 3. néhány postalegények; 4. a nemes testőrző sereg lovászegényei; 5. végre a vasas katonaság.

Ezekből állott a felség díszmenete. Hogy ruhában, lóban, kiki tehetségéhez képest elég nagy fényt fejtett ki, azt mondani sem szükséges, hiszen magyarokról van szó. A ruházatok leginkább világos színűek voltak, kivételt csak a királyi ház tagjai s az udvar tettek, a kik az udvari gyaász értelmében feketében voltak.

A díszes bevonulás első üdvözletben Ó-Buda felső végénél részesült. Az ó-budai zsidók — ekkoriban ők voltak az egyedüli zsidók Budapesten — kétszáz lépés hosszú s három nyílással ellátott díszkaput emeltek s azon belül várták a felségek vendégeket: az egyik oldalon feketébe öltözött őregek állottak, a kik nyolcz baldachin alatt Mózes tízparancsolatját tarták s azt hájták meg tiszteletök jeleül, a másikon ifjak és leányok, a kik virágot szórta a felségek útjára.

A mint Budára érkezett a menet, újból megdördültek az ágyúk, megkonduktak a harangok s több oldalról sip és dob hangja szólt meg. Mentül közelebb jutottak a várhoz, annál több élettel találkoztak uton utfélen: a várhegy oldalától kezdve sorfál is állott, a melyet a budai és a pesti polgárság képezett részint magyar, részint német egyenruhába öltözve.

Hét óra lett, mire a vár kapujához — bécsi kapujához — értek. Itt kissé megállapodtak, mert újabb szertartás következett: egy a várörségéhez tartozó tábornok fehér selyem párnán a király elé vitte a vár kulcsait, a ki ezeket — uralkodósága jeleül — kezével megérintette s aztán visszaadta a bemutatónak. Átmentek a kapun. Újra meg kellett állapodni, mert itt állott fel a városi tanács a király fogadására. Seth Ádám második bíró tartott ennek nevében latin üdvözlő beszédet, egyszersmind két ez ünnepélyre készült s a király részére fatobába kötött nyomtatványt nyújtott át. A felség latin nyelvén — s mint referensünk írja «atyai módon» — válaszolt.

Ezután újból megindult a menet az addiginál kissé nagyobbra növe az által, hogy a városi tanács is hozzácsatlakozott. A tanácsosok mindjárt a király után lépkedtek, födetlen fővel. A bécsi kaputól a szépen feldíszített országház-utczába csavarodott a menet, s útját a tárnok-utczán, meg a dísz-téren keresztül folytatta a palota felé. A dísz-téren a város nagyserű diadalkaput emeltetett, a mely oly szíldár alkotmány volt, hogy a tetején zenekar foglalhatott helyet, a mely természetesen kedvelt darabokat húzott az egész menet elvonulása alatt.

Végre elértek a királyi palotához. De még nem volt vége a szertartásnak. A régóta megérkezett s időközben teljes egyházi díszbe öltözött főpapok fogadták a királyi párt a palota kapujában s még arra sem engedve időt, hogy az uti port magukról lerázzák, mindjárt a

kapórnába kísérték. Itt király és királyné az eléjük tett párnára térdeltek, míg a primás csokolásra a keresztet nyújtotta feléjük, majd szentelt vízzel locsolta meg őket. Ez után rázendült a kellemes dallamu «Téged Isten dicső-rünk», a mely alatt a felségek az oratoriumban voltak.

Ekkor eloszlottak a királyi pár kíséretében voltak, a felségek visszavonultak terme'kbe s megvacsoráltak.

Eközben Buda és Pest, a mennyire a kortól és szegénységöktől tellett, kivilágítást rendeztek, a melyet az egykoruak igen szépek és «nevezetes»-nek találtak. Tíz óra tájban a magas vendégek, elismeréseket óhajtván érte tanusítani, kikocsiztak és Pestre is áhajtattak.

De e nappal nem volt bezárva az ünnepélyek sora. Tisztelgések, elfogadások egymást érték, 6-ikán megtörtént a király, 10-ikén a királyné koronáztatása. A sok ünnepélyesség kétségkívül terhére esett az uralkodónak, a kinek szülei halála után nem sok kedve lehetett az ünnepésre, de enyhítette is némileg fájdalmát, tanusítván a nép ragaszkodását, az uralkodó-házhoz. S hogy e ragaszkodás nem volt pusztá szó, azt még ez országgyűlésen is nagyszerű hadi segély ajánlatával bizonyította be a nemzet.

Sz. J.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle most megjelent 54. (június) számával s folyóirat huszonhatodik kötete van befejezve. Újév óta ugyanis három szám tesz egy kötetet, s így, az uszám szaporodásánál fogva, évenként három helyett négy kötet jelen meg. A mostani füzet első czikke Salamon Ferencz kitűnő történetírónk tollából egy nagyobb tanulmány — «A közönség és a forradalom» — első közleménye, fejtegeti a Magyarországi és Ausztria közötti u. n. közönségkiváltást s hogy a 48. előtti és a 48-diki törvényhozás mily állást foglalt el s mit tett e részben. A következő czikk befejezi Mac-Carthy «Korunk története» című jeles munkájából az angol irodalom legújabb (Viktoria alatti) korszakának ismertetését. Az angol irodalom ismerete s hatása mind nagyobb tért foglal el már nálunk is s azért e bíráló áttekintés nemcsak érdekes nekünk, de hasznos is. Marczali Henrik Magyarország adórendszeréről 1780-ban (József császár trónraléptekor) értekezve, összehasonlított sz, egszszáz év előtti s mai adózási állapotaink közt. Felméri Lajos «Oxford és Cambridge» czim alatt egy fejezetet közöl az angol közoktatás állapotáról szóló és sajtó alatt levő művéből, melyet a közoktatási miniszter pártolása mellett ad ki; a közölmény még nincs befejezve. Asóthó János, a magyar birtokos-osztály hanyatlásáról politikai s nemzetgazdasági tanulmányban szól. Ezt Róth Samu természettudományi értekezése követi a tengerek elosztásának változásáról. A szépirodalmi rovatban a «Bűnbánó» című orosz beszélyt (fordította Asóthó Oszkár jeles fiatal szlavistánk) és három szék költeményt találunk Erdélyi János hagyományából: «Szóköltészet», «Késő tavasz» és «Este» címűeket. A füzetet az Értesítő rendes rovata zárja be. Itt M. H. szól Kossuth Lajosról mint íróról, Iratai két első köteté alkalmából; dr. Heinrich ismerteti Kotzebue W. könyvét a színműről Kotzebue Ágostonról s egy kis névtelen közölmény szék Butlernek, az akadémia legújabb külső tagjának az «Encyclopedia Britannica»-ban Magyarországról szóló cikkeiről. A Budapesti Szemle» egyes (10 ivre terjedő) füzetének ára 1 frt; az egész évfolyam előfizetési ára 12 frt.

«Beregvármegye monographiája», irta Lehelczy Tivadar, első kötet, 29 nagy nyolczadréti iv, nyomtatott Ungvárt Pollacsék Mikszánc. Ez első kötet a megye általános történetét és leírását adja, s még két kötet van hátra. Lehelczy Tivadar, ki a történeti kutatók közt jó névvel bír, kiváló szorgalommal gyűjtötte össze a hajdan Munkács várával együtt oly kiváló szerepet játszó megyére vonatkozó adatokat. A mozgalmas történeti részen kívül bővebben foglalkozik a vízrajzi viszonyok feltüntetésével, a helynevek származásának fejtegetésével és nem feledkezék meg az archaeologiai leletekről sem, melyekről három tábla rajzot is közöl. A mű felosztása a következő sorrendben szól a megyéről:

Először a kuforrásokat, a levéltrákat ismereti; aztán a megye földrajzát és helyrajzát; majd a megye külső történetét, összefüggésben az ország történetével, a megye őskorával, koléktézésével, általános történetével és az 1848—49-iki eseményekkel. A negyedik fejezet a megye belső történetét s helyhatósági életét, helyneveinek származását, a hadkiegészítési és adóügyet, a közrendezést, jobbgyei és hűbéri viszonyokat tárgyalja és kiterjeszti figyelmét a közgyei pesétekre is. A történeti rész felét teszi a kötetnek; a magyarok bejövételétől egész a legújabb időkig. A Rákóczi-korra és a legutolsó szabadságharcra nem egy új adat fordul itt elő. Petőfi vonatkozólag azt találjuk följegyezve, hogy 1849 május havában, mikor a munkácsi várát erősítették, szó volt róla, hogy Petőfi Sándor honvédtábornagy fog a vár parancsnokává kinevezetni, a mire ő valóban vágyott is. A kötet ára 2 frt, s ez a szerzőhöz Munkácsra küldendő.

Tóth Ede művei, harmadik kötet: «A névtelen hősök»; «Költemények». A korán elhunyt fiatal költő, ki a «Falu rosszá»-val egyszerre híressé vált s még két színművével, a «Kintornás család»-dal és a «Toloncz»-czal, ha nem emelkedett is magasbra, de hire zenitjén legalább fentartotta magát, most már a harmadik kötetével befejezett összes műveivel sem adhatott újabb fényt dicsőségének. Minden egyéb műve jóval alul áll ama három népszínműve színvonalán. E kötetben foglalt operaszövegével, melyhez az ősz Erkel írta a zenét, népies magyar operát próbált; de a költőnek. ugy mint a zeneszerzőnek, sikere csak fél vagy kétes maradt. Kisebb költeményei, kül- és belformában egyaránt gyengék s mint lyrikus egy percze sem emelkedik a közepes szint fölé. E gyűjteményes kiadást csak a kegyelet igazolja; de kérdés: igazolja-e jól felfogva? Kegyelet-e, egy korán elhunyt tehetség költőnek alakulna szengéletet kihívni a kritikát? — A három kötet ára fűzve 4 frt, angol kötésben 6 frt.

«Korunk tükré», satírákban és epigrammákban. Irta Tomor Ferencz. A kötet tartalma nem felel meg címének; többet és kevesebbet ad. Satíra alig egy pár van benne; epigrammáknál több; azonfelül egy pár könyvismertetés s társadalmi elmélkedés vagy vezércikk is (prózában). Am ez nem volna baj, csak satíra, epigrammá és próza — jó volna. De az itt-ott mutatkozó élt leszámítva, a legnagyobb rész tompa, lapos; dorong és füstély. A szerző ódi, ultramontán és elfogult. Személyes vonatkozásai durvák; eszmei tartalma silány. Egyik jellegje az ismeretes: difficile satiram non scribere de satírái azt bizonyítják, hogy satíráit (legalább jót) írni még nehezebb, mint nem írni. Másik jellegje így szól:

«Eötvös szelleméhez

Én teneked köszönöm, hogy a fővárosba vetődtem;
Jóízű verseimért a haza néked adós.»

Mintha bizony jóízű verseket vidéken nem lehetne írni! S ha Eötvös szellemének a haza csak annyival lenne adós, hogy Tomor urat a fővárosba hozta, azért ugyan nem nagy köszönettel tartoznánk neki. — A szerző jegyzetekkel kíséri egyes darabjait, mint mondja: «az utókor és a főváros tüzhelyétől távolabb állók kedvéért». Biztosíthatjuk, hogy legalább az utókor nem fog törődni Tomor ur satírái s epigrammái értelmezésével. Könyvének becsé megjelenésének holnapját sem éli túl. — Ide jegyezzük, hogy az epigrammok nagy része a Magyar Államban megjelent; a könyv a «Hunyadi Máttyás»-intézet nyomása, s ára a szerzőnél 1 frt, boltban 1 frt 40 kr.

«Igazságügyi utmutató», a magyar törvények és miniszteri rendeletek biterendés tárgymutatója az 1878—80-iki törvényekről és rendeletekről. Második évfolyam; szerkesztő dr. Maistis Mór fővárosi ügyvéd. Ára 1 frt 10 kr.

Új zeneművek. Részvételű és társai zeneműke-keskedésben Katsitsó Antalról három zenedarab jelent meg, zongorára, ugymint: «Posta-induló», ára 40 kr., «Zobori szelő», változatok, ára 50 kr. és «Hangok a szomszédokból», keringő, ára 80 kr. — «Táborcsky és Parsch kiadásában megjelent: «Kőrösi lány» című népdal («Nem messze van Nagy-Károlytól Beregszász») zongorakisérettel Huber Sándortól; ára 80 kr.

Nemzeti színház. Mult hó 29-én Somló Sándor, a győri szintársulat fiatal tagja lépett föl Fenilnetnek a «Szegény ifjú története»-ben, melyet úgy látszik még mindig alkalmas bemutatni darabnak tartanak. A vendégnek megvannak jó tulajdonai, de a nem-

zeti színház környezetében a jó tulajdonok, az erő és biztosság nélkül, a jövő reményeinek maradnak. Kisebb szerep, mint Maxime, alkalmasint előnyösebb lett volna. — Az operának Berné asszony a vendége, ki május 31-én mutatta be magát a «Lahor királyi»-ban mint Zitta. Nemrégiben még német operette-énekes volt. Magyarul énekelte szerepét, melyben közepeszerű hatást ért el.

Doppler-jubileum a nemzeti színházban. E hó 2-án a nemzeti színház oly művészt ünnepelt, ki noha nem magyar, de a magyar zene fejlesztésére sokat tett és ötvenévi művészi pályájának jelentékeny részét a nemzeti színháznál töltötte el. Ez Doppler Ferencz, ki zenei, különösen operai viszonyaink nemzetes élénkölése körül szerzé meg azon érdemeket, hogy a nemzeti színház is jubilált tiszteletére. Doppler, ki igen jelesül játszik a fuvolán, jelenleg a bécsi udvari opera tagja, s e hó első napján Bécsben is sok kitüntetést részesült mind a színház, mind a zenészeki körök részéről. A lengyel forradalom alatt, 1831 június első napján lépett először fuvolájával a még csak tízéves gyermek a közönség elé Varsóban, a Grochovnál megbesült lengyelek javára. Ennek most ötven esztendője. Jubiláris előadásul a nemzeti színház a művészeknek «Ilka» című ismert operáját adta elő, s az előadásra lejtött maga a művész is; az opera egyik szerepét Zitát pedig a művész leánya, Doppler Ilka k. a. énekelte, kit e napokban szerződtettek a nemzeti színházhoz, s ki most mutatta be magát. Az előadás minden nagyobb dísz nélkül folyt le, s feltűnt a nézőtérben a nyári idő hatása is. A czimszerpet Bély Hermin k. a. énekelte szabatosan. Doppler kisasszonyon látszott, hogy egészen kezdő még s elfogult volt. Miska komikus szerepét Német játszotta; továbbá Kőszegi, Fekter, Dalnoki vették még részt az előadásban, valamint Balázs Kálmán és Sárközy népzeneke. A toborzó, a magyar tánc egészen fölhámlonyozta a közönséget, s az első folvonás után háromszor tapsolták ki Doppler Ferenczet.

A kétezredik előadás május 31-én volt a népszínházban. «Peroses»-t adtak Csépreghyótl, kinek művei legtöbbszor fordultak elő eddig e színpadon. Az 1875 október 15-én megnyílt színházat eddig 2,086,500 ember látogatta; a 2000 előadásból népszínműre esett 702, operettre 803, operára 7, látványosság, bohózat stb. 723 nagyobb és kisebb darabok. Színrre került összesen 152 darab; és pedig: 52 népszínmű, 43 operett, 52 vegyes fajta színmű és 5 opera. Eredeti darab volt 71, fordított 81. Az eredetiek közül 48 népszínmű, 3 operett, 20 színmű; a külföldiek közül 4 népszínmű, 40 operett, 32 színmű és 5 opera. Legtöbbször színrre kerültek: «Kornevilli harangok» (116), «Sárga csikó» (71), «A falu rosszá» (70), «Bokacsicsó» (65), «Piros bugyelláris» (56), «Szatrogoff Mihály» (53), «Drama a tenger fenekén» (51), «Vereshaju» (48), «Angó» (47), «Kisasszony feleségem» (45), «Koziki» (41).

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia május 30-iki ülésének tárgyat egy angol természetbúvárnak, Atkinson Vilmos emlékének fölelevenítése képezte. Duka Tivadar tartotta az emlékbeszédet, angol ezredesi egyenruhában lépve a felolvasó asztal elé. Érdemes hazánkba csak ritka vendég köztünk, s most is fókép azért jött haza Londonból látogatába, hogy ez emlékbeszédet megtarthassa oly tudós fölött, kit ő személyesen is jól ismert s kívül hosszú időket töltött együtt Indiában. Nem száraz leletrai adatokat nyújtott egy szaktudós felől, hanem élelletjesen, szingzagadon, a személyes tapasztalatok nagy közvetlenségével festette azt a nagy bírdalmat, melyben Atkinson folytatta a rovar-világ kutatását s melynek nevelésügyét is vezetén, az ottani viszonyok élénk feltűntetésénél emelte ki Duka a nehézségeket, melyekkel Atkinsonnak a nevelés ügye érdekében meg kellett küzdeni.

Atkinson 1863-ban választotta meg akadémia külső tagjának. Meghalt 1876 elején Romában, 50 éves korában. Majd huszonöt évet töltött Indiában, először mint a calcuttai La Martinière kollegium igazgatója, később pedig mint a köznevelés főigazgatója, a mi oly méltóság Bengáliában, mintha közoktatásügyi miniszter volna. A rovarok és lepkék világából sok érdekes tapasztalatot és új fajokat irt le, s igen sok anyagot gyűjtött, melyet Angliában készült feldolgozni, de már betegesen érkezett haza, s nemskára meg is halt, a nélkül, hogy vizsgálódásainak eredményeit feldolgozhatta volna.

Az emlékbeszéd szép részletei közül való a hinduk közgyei szervezetének és a falusi életnek leírása, melyből adjuk a következőket:

Hindusztán beláthatlan gazdag rován az utazó kisebb-nagyobb fiascoportokat szemléli a távolban, s

azt hinné, hogy a mit lát, csupán pusztá berkek: de valóban terebélyes fák azok, melyek alatt a hindu község lakosainak egyszerűbb hajlékai védárnát találnak. Egy ily telep egy szemcske Menu községi szisztémájában!

A perzselő nap, mely a forró évszakon márczius végétől június elejéig, egész erejében uralkodik, ha az éjszaka felől jövő megmúsi szelek hozta terhes felhők el nem borítanak június havában az eget: néhány rövid heti, július vagy tán éppen augusztus haváig tartó forróság elég lenne arra, hogy a hemezsgő millióknak tápláléka — az aratás, tönkre tételek, s beállna ily esetekben azon pusztító tropikái éhség, melyről a politikai gazdaságok azt kezdik állítani, hogy ott a keleten, valamint a kör-járvány és a háború, akképen az éhhalál is, csak a világ rendszerének előre jelzett természetszerű posztulátuma a túlnépesedés korlátozására. A rendes évszak tartó júniustól szeptember végéig s a lapályok csakhamar árzzal borítja be. Akkor első Bengáliában a közlekedés csakis csónakon történhet. A nedvesség föleleveníti a növényéletet s elburjánzósnak indítja még a kerti alakított magasabb rizsföldeket is; ha tehát a földmives parlagon hagyta vetéseit, a tigris és a rhinocéros, sőt a vad elefánt is visszafoglalná azokat, mint eredeti vadanyát. Könnyen megérthető tehát, hogy legelőre vagy terjedelmes angol parkokra Bengália lapályait átváltoztatni nem lehet. A hol az ember letelepedett, ott neki maradnia, földjeit megszakítás nélkül melnie kell.

A tősgyökeres, tisztán hindu község alkotta a családok fejének összeségén alapszik, ezek döntik el a lakosok közötti kérdéseket, *pancsáját*, azaz őt, vagy szolva békebíróként áll a gyűléseken. Ezen pancsájatok helye pedig a község föntjén álló terebélyes fának hús árnya — korán reggel vagy késő estéli órákban. A község tagjai kizárólag földművelők. Földesur, a nyugati fogalmak szerint, ott nem létezik, de igenis kormányi községek s ezek irányában a nép szószólója: a *mandal* védi a nép érdekeit. Szántás-vetésével egyedül a község mindennemű szükségait ellátni nem lehet, más foglalkozásu egyének is, mint kézművesek, vallásosok és tanítók befogadhatnak, mint kiegészítő részek ezen demokratikus köztársaságra.

A helység bemenetelénél, mely mint annyi alföldünk faluja, egyetlen fűtőház képez, ott áll egy kis dombszék a fazekas műhelye, ezen telepen folytatja a falu fazekasa, ivadékról ivadéka családja mesterségét; a viskók mögött az egyszerű szövőszékek ötlenek szemünk elé virágos fasorok alatt; az utca tulfelén a rézműves idomítja érezet csésze vagy tányér-alakba, s ha van ezüstműves a faluban, a jobb módú családok számára ő készíti a drága ékszereket. A falu végén áll a község temploma, piramis alakban magasló tornyával, melynek tetjét Visnu hármas villája ékesíti: a templom mellett van a község tava is, melynek felszínét többnyire a széles lotus levél és virága szokta eltakarni. A falu asronyserege délutáni órákban ide zarándokol, hogy vierházenyt megtöltsék; este felé a tótenet és a vonó marhákat hajítják haza a férfiak, a szövőgépek rendbe rakatnak, a műhelyek lecsendesednek, a házak ajtai bezártnak. Az alkonyat a tropikai szélesség alatt csak néhány percnyi tartama s a csakhamar besötétedést az egyszerű olajmécs világosa deríti. Este után a *Mahabrata* vagy a *Ramayana* hősi dalai zengnek, míg végre minden lecsillapodik s csak az éji őr jól ismert hangjai hallatszanak. Napfelkeltkor minden hindu megmosakodik, ha lehet a Ganga vagy valamely más szent folyam vízében, elmondja *mantra*it házi védő-istenéhez s folytatja tegnap félbeszakított foglalkozásait.

Igy él az egyszerű hindu nép ősi szervezeti falujában, melynek szerkezetén sem az egymással viszállkodás, sem a százdokon át folytatott idegen uralom érzékeny csorbát ejteni képes nem vala. — A nép boldogsága egyszerű s takarékos életmódja varázsában áll és nemzeti miveltetésének forrása lévén hősi dalai őskori vallásának, melynek szigorú szabályaihoz alkalmazkodni s azokat lelkiismeretesen teljesíteni, a jó hindunak egyedüli feladata az életben; feladata pedig ő Ramayana s Mahabrata költeményben mindazt egész tökéletességében, a mit az ő fölfogása szerint az irodalom, a művészet és a polgárisodás magában foglalhat. Ily befolyás alatt szárdarudt meg az onszáz meg száz millióból álló népfélszadalom, melyről egy ujjakkori angol történetről, lord Macaulaytól eltérőleg, azon tanbizonyosságot teszi, hogy tekintete véve minden körülményt, jogosultan kérdezhetik: vajon létez-e a világon előkézelebb és intelligens népesoport, mint Keletindianák lakosai?

Megjelentek és megtapsolták az emlékbeszédek, mely nemcsak egy idegen tudós emlékéit idézte föl, hanem derék hazánkba személyes élményeire és gazdag tapasztalataira is emlékeztetett. Végül folyó ügyek következtek, melyeket *Pesty* Frigyes főtisztéri helyettes adott elő. Az Amizóni-féle végrendelet fölött az akadémia és közoktatásiügyi miniszter közt differenciák merültek föl, az igazgató tanács Pauler, gr. Cziráky és Majláth igazgatási tagokat kérte föl

javaslat készítésére. Néhai Molnár János végrendeletileg 10,000 frtot hagyott az Akadémiának, melynek évi kamatai egy nemzetgazdasági vagy közmívelődési munka díjazására fordítandók. Ugyanínt Farkas István pécsi lakos végrendeletileg 2000 frtot hagyott, hogy annak kamataiból egy hazafias költemény jutalmaztassék. — *Ellinger* budapesti fényképész beküldötte egy albumban az akadémikus arcképeit. *Szilágyi* Sándor azt indítványozza, hogy a trónörökös és József főherceg is kéressenek fel, hogy arcképpel az albumot díszítsék. Az ülés ez indítványt elfogadta. Ezzel az ülés véget ért.

A londoni magyar egylet nemrég beküldözött a british muzeum mellett fekvő saját házába. Tulajdonképen a házat csak bérben bírja, de hosszú időre, s a ház egy részét Boswort tekintélyes kereskedő vette ki. Elnevezették „*Othoon*“-nak, a mennyiben nemcsak az egylet tagjainak nyújt találkozó helyet s olvasó szobát, de szükség esetén Londonba jövő szegényebb magyaroknak ideiglenes elhelyezését szolgálja. Az egylet első sorban a szegény magyarok segítségét tűzte ki feladatul. A múlt évben 260 egyént segített, kik közül 55 szabadutazási jegyet kapott a kontinensre. A 260 segélyezett közül azonban csak 77 volt magyar, a többi az osztrák tartományokból jött. Az egylet tiszteleti elnöke Károlyi gróf s a következő többi személye is nagy buzgalmat tanúsított az egylet érdekében. Az egylet évi bevétele 1211 font sterling volt (985 font átvitel a megelőző évről), a kiadás mintegy 200 font, ebből menetjegyre 21 font, segítségre 89 font. A vagyon értéke 1056 font sterling. Tagjainak száma, kik egy guineát (mintegy 12 forint papírban) fizetnek, 49 volt, köztök Fretwell, Wingate, Winton s más angolok. Az egylet működő elnöke Duka Tivadár, titkára Ebner József Ferenc s pénztárnoka Greger Miksa.

Félszázados jubileumot ült május 29-én a budapesti papnövelde „*magyar iskolája*“. Ez irodalmi kör Somogyi Károly, jelenlegi esztergomi kanonok buzdítására 1831-ben alakult, s csendes körben művelte az irodalom iránti fogékonyságot és hazafias szellemet. Czuczor Gergely, Dayka Gábor, Somogyi Károly, Szabó Imre, Csajágyi Sándor, Schlauch Lőrinc, Dánielik, Fraknói, Csiky Gergely kerültek ki ez intézet falai közül. A jubileum programja fölolvasták, költemények, ének és zene darabokból állott. A dalegyesület, mely egyuttal huszonöt éves jubileumot tartott, Huber Seugex műveit, pápai himnuszot és végre Kőlcsey himnuszát énekelte el.

A hírlapirók nyugdíjintézete május 30-án tartotta alakuló közgyűlését. *Urvány* Lajos a hírlapírói egyesület alelnöke megnyitván a közgyűlést, *Falk* Miksa tett jelentést az eddigi eredményről. Takarékpénztárban tnyelg kamatozik 6511 forint; az egyes intézetek által megszavazott jelentékeny összegek még nem vettek föl, mert nyugtázásukra az ideiglenes választmány magát jogosítva nem érzi. Ezután az elnökség, igazgatóság és felügyelő bizottság választatot meg titkos szavazás útján. A beadott 53 szavazatból 47 esett *Falk* Miksára mint elnökre; alelnök *Tör*s Kálmán lett. Az igazgatóság tagjaivá pedig megválasztották: *Ac*sády Ignác, *Frecskay* János, *Halás* Sándor, *Seffer* László, *Sonnenfeld* Zsigmond; — a felügyelő bizottság tagjaivá: *Gonda* Béla, *György* Aladár, *Hoitsy* Pál. Az igazgatóságnak tagja lesz ezenfölül minden lap részéről, melynek öt munkatársa a nyugdíjintézet tagja, egy kiküldött, tíz munkatársa után kettő; azonfölül a nagyobb adakozók szintén képviselve lesznek az igazgatóságban.

MI UJSÁG?

Az országgyűlés berkesztése. A törvényhozás két háza június első napján tartotta utolsó ülést s 2-án tartatot meg az országgyűlést bezáró trónbeszéd a királyi palotában. Pontban 11 órakor jelent meg ő felsége a trónteremben, s éljenzés közt elfoglaltán helyét, felolvasta a trónbeszédet, melyben örömet jelenti ki, hogy a koronának a törvényhozás támogatása iránt táplált reményei is teljesültek. Igen megleg hangon emlékezik meg a trónbeszéd a trónörökös menyegzőjéről nyilvánult fényes nyilatkozatokról is. A király szavait zajos éljenzés követte. Ő felsége eltávolozván, a képviselők és főrendek a várkapolnában „*Te deumot*“ hallgattak. Innen a képviselők egy része a miniszterelnökhöz ment

bucszni, hol a főrendiházi tagok is megjelentek *Majláth* vezetésével. E mozzanatokkal ért véget az országgyűlés. A választások június 24 től július 3-ig tartanak, s az új országgyűlés szept. 24-én nyílik meg.

Király ő felsége, ki e hó első napjának reggelén érkezett Budapestre, e hó 6-án tér vissza Bécsbe. Vasárnap jelen lesz a lóversenyeken.

A trónörökös-pár prágai utazásának napja még mindig nincs elhatározva. Az uralkodó az osztrák miniszterelnökhöz a prágai bevonulás elhalasztása ügyében kéziratos intézett, melyben különösen ki van emelve, hogy „a trónörökösnek egészségi állapota az orvosok állítása szerint épen most különös kiméletet igényel s nem engedi meg neki, hogy a farszót ünnepességében részt vegyen“. A prágai bevonulás ünnep elmaradását általában oly körülménnyel magyarázzák, mely az uralkodó családban örvendetes eseményt jelezte.

József főherceg és Klótd főhercegség szeszony ő felségei, a közügyek iránti érdeklődésük és pártfogásuk újabb jelül a „*vörös-kereszt-egylet*“ részére alapítandó öt ágyhely költségére ötezer frtot adakoztak. A főhercegi család június elejével a *Margitszigetre* költözik s ott töltik a nyár nagy részét; *Koburg* hercegek szintén. *Koburg* Fülöp herceg családjával e napokban tér vissza Budapestre. *Luiza* hercegnő már annyira jól érzi magát, hogy ez utazást megleheti. A hercegi család a *Margitszigeten* két hónapot tölt; de csak augusztus hónapjában megy a család Szent-Antalra.

Milán szerb fejedelemet szombatra Budapestre várták. A fejedelem Bécsbe s onnan Pétervárra utazik, s azért áll meg Budapesten, hogy királyunknál látogatást tegyen.

A budapesti egyetemnek a jelenlegi tanév második felében 2879 hallgatója van; az első felében pedig 3067 volt. A második felében beiratkozott 2503 rendes és 376 rendkívüli hallgató. A hittan hallgatók száma 84, a joghallgatóké 1393, orvostanhallgatóké 802, bölcsészethallgatóké 414, gyógy-szerészeké 171. Születésre nézve van magyarországi 2695, horvát-szlavonországi 28, a monarchia többi tartományaiából 25, más államból 10.

* **Külföldi magyarok üdvözlöte a trónörökös párhoz.** A londoni magyar egylet a trónörökös párhoz az esküvő alkalmából üdvözlő iratot küldött, mely német és magyar nyelven volt fogalmazva, s melyet a Londonban lakó osztrák és magyar alattvalók nagy része vagy az egyletben, vagy a konzulatusnál s követésnél irt alá. Az üdvözlő irat gyönyörű album alakban volt elkészítve, mely több mint háromszáz forintba került. Az egylet az üdvözlő irat elkészítésére *Hengervári* Hengelmüller tanácsos, *Perlaky* Elek követési titkár, *Duka* Tivadár ezredes és *Ebner* tagokból álló bizottságot küldött ki, kik egyuttal körlevélben és a lapokban vették föl a Londonban lakó osztrákokat és magyarokat, hogy neveiket az albumba bejegyezzék. A föliratban a trónörökös londoni látogatását a magyar egyletben is fölemlítik.

A *bukarestiek* is megünnepelték a trónörökös menyegzőjét, s mivel a budapesti lapok, tudnunkra, nem közölték erről tudósítást, egy elkésvé hozzánk érkezett levélből fölemlítjük a következőket:

A trónörökös menyegzőjét a bukaresti magyarok a „magyar társulat“ házában egészen családias diszvacsorával ünnepelték meg, a németek az Union hotelben hasonló mulatsággal, a melynél azonban már nők nem vettek részt, másnap, május 10-én meg az osztrák-magyar telep előkelői a boulevard hotelben nagy díszbáddal, melyen gr. Hoyos elnökölt, s a melyen a belga követ, *Joris* lovag, *hy* Brancoveano, az itteni német és magyar katolikusok püspöke *mgr* Paoli (olasz polgár) mint vendégek, a magyar és osztrák polgártársak közül pedig közel 90 előkelő állásu vett részt; a terem pedig valódi fejedelmi ünnepélyhez méltón, gazdagon volt drága szönyegekkel, osztrák, magyar, belga és román zászlókkal díszítve.

Észak-Amerikában a new-yorki osztrák-magyar telep a trónörökös menyegzője alkalmából, május 9-én diszlakomát rendezett a Hungaria szálloda nagy termében, melynek falán Széchenyi, Deák, Kossuth, Eötvös s más magyar celebritások arcképei függtek. Mintegy 200-an voltak jelen, s a számos felköszöntő közül a legelső természetesen az új párt élte, 3-szoros hurrah- és éljen-kiáltással kísérve.

A *madridi Calderon-ünnepélyek* május 25-én kezdődtek s tíz napra terjednek. Az ünnepélyekre nagyon sok idegen ment Madridba, hol az épületek

is mind földszintették. A költő ideiglenes emléket május 25-én leplezték le a Pradón. Május 27-én a történelmi lelmezés díszmenet volt. A menet élén a polgári gárda 35 tagja lovagolt, ezeket nyoloz herold követte, mindannyian 17. századbeli ruhába öltözve, ezek után 62 port haladt, mint zászlóvivő, ruhájuk aranyalán himzett selyemből állt. A menet tizenhét osztályának mindegyikét egy-egy zenekar nyitotta meg. A madridi színházak tagjai zászlókat vittek Calderon darabjainak felirásával.

Rákóczi emléktáblája. A zempléniéi által II. Rákóczi Ferenc szülőházára készített emléktábla Gerenday Antal budapesti műterméből került ki, s díszes lesz, hogy az ódon kastély egyhangyapoosságból kiváljon. Majd egy ül hosszú és fél ül magas, szürkés fekete mathauseni gránitból, Rákóczi-éktiményekkel. Felül bronzen öntvényben a Gázóczi-czimer; aztán két medallion, egyikben Rákóczi arcképe, másikban egy nemű, mely a bilincsekbe vert Magyarországot kezeiről s lábairól a láncokat oldja föl s tenyeréből egy madár száll el. Az emléktábla és szobrászati műveit Huszár Adolf mintázta. A leleplezés ünnepélyét szeptember közepén akarják megtartani. A tábla fölirata ez:

ITT SZÜLETT

II. RÁKÓCZI FERENCZ

1676. MÁRCZIUS 27-ÉN.

EGYES HAZAFIAK ÁLDOZATKÉSZSÉGÉBŐL

EMELTÉK A SÁTORALJA-UJHELYI TOURISTÁK

1881.

Kerényi-ünnepély Eperjesen. Kerényi Frigyesnek, a negyvenes évek egyik jónévi költőjének s Petőfi és Tompa barátjának, ki Amerikában hunyt el, emléktáblával jelölték meg szülőházát az eperjesiek. A május 29-én lefolyt ünnepélyt a kollegiumi magyar társaság rendezte. A szülőház előtt nagy sokaság gyűlt össze, s az alkalmi beszédet *Végh* Dániel tanár tartotta, megismertette a költő működését; aztán *Schütze* József mondott emlékbeszédet; a theologiai dalkör elénekelte Kerényi egyik dalát („Mint kápolna állok itt“) majd pedig *Kőlcsey* hymuszát. A ház jelenleg *Haitsch* Lajos kollegiumi tanáré, ki a táblát saját költségén illesztette be. Az emléktábla fölirata: „Ezen házban született Kerényi Frigyes 1822. január 1-én. Fölküldött a eperjesi evangélikus Magyar társaság.“

A régi magyar zene egyik bajnokának, *Csermáknak* püsködő másodiknapján állítják föl síremlékét a veszprémi temetőben. *Endrődy* Sándor irt alkalmi költeményt.

Tanitói jubileum. A debreczeni ref. egyház czepléduzcai leányiskolájában e hó 12-én ünnepre készülnék, a 71 éves *Szabó* József tanítói pályán eltöltött ötven évének megünnepelésére. A derék tanító, kit az uralkodó arany érdemkereszttel tüntetett ki, tizezernél több tanítványt oktatott eddig, s még mindig teljes szellemi erővel és jó egészséggel működik. A ref. egyház egy díszes ezüst serleget készített emlékkül.

Az aquincumi amphitheatrumszínházát már néhány nap óta folytatja *Torma* Károly, de nagy nehézségeket okoz a talajvíz, mely a kiásott helyekre bevette magát s nevezetesen a Nemezis-kápolna maradványait máris megromlatta. A fővárosi amphitheatrumszínház bizottság megsürgette a fővárosi tanácsot, a közgyűlést megmozdított 2000 frt utalványozására, mert *Hampel* József múzeumi őr e hó elején a *Papföldön* is megkezdé az ásásokat. A tudós világ itt véli a Castrum praetoriumot, *Rómer* Flóris régészünk pedig legközelebb oda nyilatkozott, hogy itt kell lennie az Ó-Budán szent István által alapított első katedrális templom romjainak. A bizottság figyelmet fordít a szent-endrei út mellett elvonuló római vízvezeték maradványokra, melyeket az ottani birtokosok folyton pusztítanak s óhajtanának tartja, hogy a város ezeket kisajátítsa, mert ezáltal páratlan műemlék birtokba jut s fákkal beültetve az ugris keskeny országúton kényelmes galogutató létesíthet.

Érdekes őskori lelet. Szomolya és Veszőcs közt az új ásásban a Tiszán igen szép mammoth agyarat találtak, mely teljesen ép állapotban került elő a folyam fenekéről. Halászk hajóháza keveredett az ősrégi vad kővülv maradványa s úgy jutott napvilágra. Nagyságára nézve ugyan nem valami kiváló, mert csak 24 hüvelyk hosszú. Azonban a leletnek az köleszőz érdekességét, hogy egészen ép.

Gorove István temetése e hó 2-án történt meg a lipót-utcai halottas házból, hol valamennyi miniszter, a közelet notabilitásai, az országgyűlés tagjai, a társadalom minden osztálya nagy számban jelentek meg a ravatal körül. Nem sokkal a temetés előtt egy kis baleset történt, ugyanis a gyertyák lángjától a függönyök meggyulladtak. A tüzet gyorsan eloltották, s a holttestet levitték az udvarra. A boldogult választó kerületéből, a temesmegyei Vingáról, s Temesmegye részéről is küldöttség jött a temetésre.

A beszantelést Kovács Zsigmond veszprémi püspök végezte. A koszorúk nagy tömegét külön kocsihoz helyezték, s ez a halottas kocsi után haladt. A holttestet az indóházba szállították, honnan Nagy-Varsányba vitték. A halottas menet a Dunaparton vonult végig s a mint a régi Lloyd épülethez ért, hol az országgyűlési szabadalvi párt klubja van, megállt s *Jókai* mondott búcsúbeszédet. „Midőn, mi mindnyájan haza megyünk azokhoz a kik bennünket küldtek — mondá Jókai, — ő is hazatér ahhoz, a ki őt küldte.“ Kiemelté aztán, hogy Gorove a szabadalvi parlamenti kormányrendszer első vezérbajnokai közé tartozott. E beszéd után a menet a fürdő utcába fordulva, az osztrák állami vasut indóházába ment, melynek pályaudvarán *Svendtner* apát még egyszer beszantelte a koporsót. Felső-Varsányon e hó 3-án délben volt a temetés. Az elhunyt hazafinak 1872-ben kelt végrendeletét a temetés előtti napon bontották föl. Vagyona legnagyobb részét (két nagy jószág és 270,000 frtnyi értékű papírok) nővére két gyermekének hagyományozta, megemlékezve több rokonáról is. A tud. akadémiaál tett évi 15 aranyos alapítványát kiegészíté évi 100 aranyra, elrendelven az alapítványi tőke kihezetését. Jótékony czelella, kórházakra 10,000 frtot hagyott.

HALÁLOZÁSOK.

FOLLINUSZ JÁNOS, a magyar színészek egyik ut-törője, 1848/9-ben honvédszázados, a vidéki szingizagatók egyik legismertebbje, kinek jól szervezett színtársulata rendszeren a nagyobb városokban járt, s ki néhány év előtt vonult vissza, elhunyt Budapesten, 63 éves korában, s a „Bethesda“ nevű városi kórházból temették el.

SEBESY KÁLMÁN, a csernai premontrei kanonokrend tagja, a szabadságharcban honvédszázados, kit halálra is ítélték, és öt évét töltött várfogságban, honnan kibocsáttatván, eltiltották a tanítástól s csak az alkotmányos idők beálltával foglalta el ismét katedráját. A derék hazafi és jeles tanár 66 éves korában hunyt el Csornán. A bilincseket, melyeket fogságában viselt, a szombathelyi régiségtárnak ajándékozta.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: **SZIKLAY** JÓZSEF, Esztergom megye polgármestere és veterán polgár, ki majdnem félszázadot töltött el a város szolgálatában. — **AXMANN** VINCZE, nyugalmazott honvéd alezredes, 57 éves korában, a pest-megyei Leányfaluán. — **BUBLA** ÁGOSTON, háztulajdonos, a váci püspöki urodalom nyugalmazott ügyigazgatója, 67 éves korában, Budapesten. — **BRILL** HERMAN, volt nagy-kőrösi lakos, nagy urodalmak bérleje, 63 éves korában, Budapesten. — **FELNER** KÁROLY, tekintélyes kereskedő, Székes-Fehérváron. — **GYÜLVÉSI** DADÁNYI SÁNDOR, 62 éves korában, Temesvárt. — **MOOSER** LAJOS, szalzburgi születésű, 74 éves, orgonakészítő, ki az esztergomi bazilika és egri székesegyház nagy és híres orgonáit is építé, s ez n-kivül még vagy száznegyvenet, melyek után nagy jóvedelmei voltak, de mégis vagyoniilag tönkreb mentve élt Egerben s agy korára meg is siketült. — **OSOMÓS** ALMER IMRE, gyógyszerész, 43 éves korában, Mátészalkán. — **LURICS** JÓZSEF, megyei alszámvevő, 76 éves korában, Nagy-Becskereken. — **GERVAY** JÁNOS, a magyar államvasutak mérnöke, 34 éves korában, Pozsonyban. — **FAY** FERENCZ, fővárosi ügyvéd. — **BOLDIZSÁR** ISTVÁN, honvédfőhadnagy, Szegeden. — **LAKNER** FERENCZ, gyógyszerész, 48 éves korában, Keszthelyen. — **GÖRGÖ** GERGELY, nagyváradai g. kath. néptanító, ki 40 évet töltött a tanítói pályán. — **EISNER** MANÓ, kereskedő, 61 éves korában, N.-Becskereken. — **CZENKI** IMRE, budapest-ferenczvárosi polgár. — **FISCHMANN**, pozsonyi rabbinus. — **DR. FEJÉR** BERTALAN, Máramaros megye tanfelügyelője, hosszabb ideig a m-szigeti ref. iskola és jogakadémia tanára, 50 éves korában, M.-Szigeten.

ZSILINSZKY PALMA, szül. Povánszky Judit, 32 éves korában; **BÉKÉS**-CSABÁN. — **PONGRÁCZ** FERENCZ, szül. Horkovics Teréz, 92 éves korában, Rozsnyón. — **POLGÁR** JÓZSEFNÉ, szül. Hertelendy Mária, 55 éves korában, Gulácsan.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Átíró emlékdöcsök, stb. Nem levén sziklap, szaklötönyökkel tüzetes polemikát sem nem kezdhetünk, sem nem folytatathatunk; legfőlebb irodalmi rovataink szük terén teletünk egyes, általános észrevételeket.

Igy a cikket (mely az illető közlemény lenyomatása nélkül nem is volna érthető) tisztelettel félretettük.

K. B. Az én szerelmem stb. Valóban költői szellem van bennök. Csak formájok pongyola kissé. Kivált a rímekkel s asszonánszókkal nagyon is zabartok bánik. Kérjük nézze át még egyszer s igazítson rajtuk e tekintetben. Egyet vagy kettőt szívesen közlenék belőlök. **Czifra Juhász Sári.** Mióta Arany Szóke Pannist s Petőfi Pannó Pannist megírta, — hogy egyebet ne említsünk — ugyanazon themánik ily lapos, hosszadalmas variációjára bizony nincs szükség.

Bucsu. De bizony erre sincs az Eötvös Bucsuja után, melynek ez csak halvány (s milyen halvány!) parafraízisa.

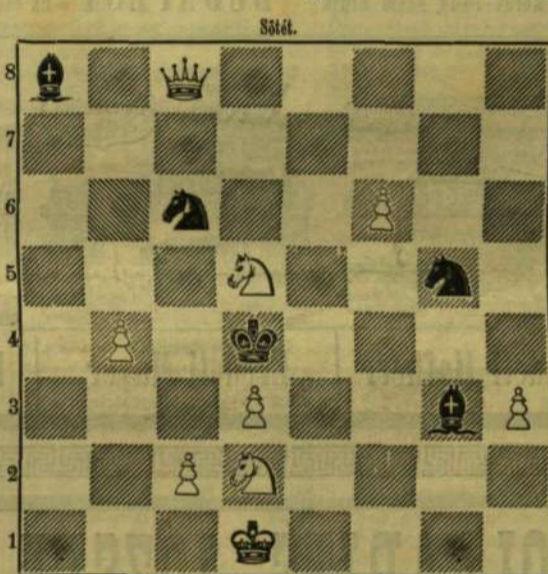
Kritikán alul. Népdalok (Fellegetlen csillagos az stb.). Hozzá. (Nem vagy farkar...)

M-n. — 6. Kösztünettel vették, s legközelebb adjuk.

Budapest Sz. Gy. Nem nekünk való; a köziatról tessék mielőbb rendelkezni.

SAKKJÁTÉK.

1122-dik számú feladvány Plachutta W.-tól.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1117. sz. feladvány megfejtése.

Noach L.-tól.

Megfejtés.

Világos.	Stát.
1. Fe5-b3	Ke6-f7 (a)
2. Vb6-g1	Kf7-e6
3. Vg1-g7	t. sz.
4. V mattot ad.	

a.

1. ...	Ke6-f5 (b)
2. Vb6-g1	Kf5-e4
3. Eh8-d4	Ke4-f3
4. Vg1-g4 matt.	

b.

1. ...	Fh7-e2:
2. Vb6-d4	Ke6-d6
3. b2-b4 stb.	

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József. **Sárospatakon** Gérecz Károly. **Debreczenben** Zagyva Imre. **Kolozsvárt** Csipkés Árpád. **Nagy-Dobronyban** Németh Péter. **Budapesten** K. J. és F. H. **Karcsagon** Bányai Lajos. **A pesti sakk-kör.**

HETI NAPTÁR. Jun. hó.

Nap	Katolikus és protestans	Görög-Orosz	Israellita
5 V B Püsköd.	B Püsköd.	24 D Sim. a cs. 8	
6 H Püsköd. N.	Püsköd.	25 Sz. lv. f. m. 9	
7 K Likárium, Rób.	Lukreczia	26 Korpács	10 Símeon
8 S Medárd kan. t.	Medárd	27 Terapion vt. 11	
9 C Prímus és Fel.	Felicián	28 Nicéz, Hell. 12 Szelig.	
10 P Margit kir.	Onufrus	29 Teodázia vt. 13	
11 S Barnabás ap. t.	Barnabás	30 Izác	14 S.

Magyar-francia biztosító részvénytársaság.

Részvénytőke 5 millió forint aranyban.

Kimutatás 1880. december 31-ről.

Befizetett részvénytőke 4,000,000 forint aranyban egyenlő			o. ért. 4,680,000 frt — kr.
Tartaléktőke			400,000 —
Díjtartalék az elemi ágazatban			357,722 30
Díjtartalék az élet-ágazatban			110,479 52
Díjváltótartalék			1,157,609 64
Értékpapírokban elhelyezve:			
a) 258,800 kassai-oderbergi elsőbbségi kötvény	I. 92	frt osztr. ért.	265,696 frt — kr.
b) 185,600 magyar nyugati vasút elsőbbségi kötvény	I. 90		140,429 —
c) 197,600 magyar nyugati vasút elsőbbségi kötvény	II. 87		171,912 —
d) 112,800 alföldi-füredi vasút elsőbbségi kötvény	I. 90		101,802 —
e) 180,000 magyar-gácsországi vasút elsőbbségi kötvény	I. 86		156,150 —
f) 17,400 magyar-gácsországi vasút elsőbbségi kötvény	II. 83		14,572 50
g) 30,000 osztrák-magyar bank záloglevél	102		30,600 —
h) 25,000 5% földhitelintézeti záloglevél	94		24,937 50
i) 9,000 5 1/2% földhitelintézeti záloglevél	101		9,112 50
k) 250,000 6% földhitelintézeti záloglevél	104		260,000 —
Ezen értékpapírok után f. év végeig esedékes kamatok			10,835 84
Hazai bankintézeteknél			o. ért. 1,186,047 frt 34 kr.
Külföldi bankintézeteknél és biztosító intézeteknél			2,231,871 61
A társaság hazai Budapestén			797,363 23
1880. évben a tűz-ágazatban 288,161,647 frt, — a jégágazatban 31,960,402 frt, — és a szállítmányi ágazatban 70,586,350 frt biztosított tőke után			1,048,371 34
a képzésdíjbevétel telt.			2,369,291 44
Az elemi biztosítások után kifizetett károk összege			1,500,016 91
Flüggeiben levő károkért tartalékba helyezett			10,437 95
A társaság hazáinak jövedelme, az értékpapírok és betétek utáni kamat			421,212 37
Az életbiztosítás állaga 1880. december 31-én			6,352,700 —
Az életbiztosítás ezen állag utáni év: díja			236,079 75
A teljes nyereség 1880. évről			436,390 81

Ebből adatott 6% osztalék aranyban.

Jótekingyűzők 3000 forint szavazatot meg, és pedig: a vöröskereszt-egyletnek 1000 frt, oktatási czélokra 1000 frt, végre a magyar hírlapírók nyugdíjintézetének 1000 frt.

Az 1881. május 25-én tartott közgyűlésen megválasztották az igazgatóságba: Nagyméltóságú **Bittó István**, ő felsége val. bels. titkos tanácsosa, a Lipótrend nagykereskedése és országgy. képviselő, mint elnök Budapestén; **Bánhidai báró Bánhidai Béla** ur, földbirtokos és országgy. képviselő Budapestén; **Bontoux Jenő** ur, a «Société de l'Union Generale» elnöke, Párisban; **Robert Morin Marquis de Banneville** ur, az osztr. déli vasút igazgatósági tagja Párisban; **Pierre Francois Frédéric d'Aymar marquis de Chateaurenard** ur, az osztrák államvasút-társaság igazgatósági tagja Párisban; **Dr. Miller Albert** ur, udvari köz- és váltóügyvéd Bécsben; **Beck Ferdinand** ur, a Magyar Jelzáloghitelbank igazgatója Budapestén; **Lac y Leo** ur, a Magyar áll. földhitel-részvénytársulat igazgatója Budapestén; **Lewin Jakab** ur, a kereskedelmi akadémia igazgatója Budapestén; **Kistenmacher Károly** ur, a Hoffmann József-féle cég főnöke Budapestén; **Moskovicz Lajos** ur, vezérigazgató; **De Maynard E.** ur, Párisban; **Neuwelt Armin** ur, nagykereskedő és kir. kereskedelmi tanácsos Budapestén; **Zápori lovag Regenhart Ferencz** ur, az Albrecht-vasut alelnöke Bécsben; **Sváb Károly** ur, földbirtokos és országgy. képviselő Budapestén; **Schweiger Marlon** ur, kir. kereskedelmi tanácsos Budapestén; **Báró Tinti Károly** ur, cs. kir. kamarás, az osztr. déli vasut alelnöke s az osztr. urak-házának tagja Bécsben;

a felügyelő-bizottságba; **Laurant M** ur, az osztrák tartományi bank igazgatója Bécsben; **Serrebource Maria Emil** ur, a «Soc. de l'Union Generale» főfelügyelője Párisban; **Skokoly Gyula** ur, a kisbirtokosok földhitelintézetének igazgatója Budapestén.

A wildungeni természetes ásványvizek

a György-Viktor s az Ilona-forrásból, azelőtt savanykút és sókútnak nevezve, jelesnek bizonyultak vér-segélyesség, sápkór, méhszeny, nyákfolyások, mell-, gyomor- és bélhurtnál, legkiválóbban pedig a húgyszervek betegségeinél (vese- hólyag-hurut, hólyag-görcs hólyag-arány, fővény- és kö-bajoknál stb.) és ajánlatnak minden orvosi tekintélytől. Már 1594-ben mondja Tabernontanus T. a wildungeni ásványvizekéről: Enyhítik a vese és hólyag fájdalmait, elvezetik a fővényt, s elhajtják a visszatartott vizeletet, segítenek a fájdalmas vizelelnél, még ott is, hol az vérrel vagy genyvel jár. — Wichmann tanár Ueber die Wirkungen der mineralischen Wasser, (Hannover 1767) mondja: «Nem ismerek vizet, mely diuretikus (vizelethajtó) hatásában a wildungenihez hasonló lenne. Különös hatással bír az elválasztó szervek betegségeiben, mint valódi különlegesség tekinthető azonban a köbajokban.» — Dr Osann E. tanár (Darstellung der bekannten Heilquellen, Berlin 1832) mondja: A húgyszervek idült betegségeinél fővény- és köbajoknál, elnyálkásodásnál hólyag-görcsöknél, a mirigyek bajainál eltérő arányú és vizelethajtó és nyákeloldó wildungeni vizek joggal kitűnő hírnevet vívtak ki maguknak. Hufeland (Journal für praktische Heilkunde 68. k. V. darabjában, Berlin 1832), miután ő maga is 12 héti súlyos hólyagbántalomban szenvedett s a wildungeni vizet a legjobb sikerrel használta, így kiált föl: «Dicsőség és hála a Mindenhatóknak, ki nekünk a pompás ajándékot, a wildungeni gyógyforrást adta. — Lebert tanár (Ziemssen's Handbuch der speciellen Pathologie und Therapie, 9. kötet, II. fele) így szól: «A legjelesebb ásványvizek közé idült hólyag-hurut esetében a wildungeni vizet tartozik.» — «Mindazon ásványvizek közt azonban a wildungeni Ilona-kút vitta ki az első rangot.»... «A wildungeni sós (Ilona) kút meglehetősen alkalmas továbbá a hólyag-hurut minden fajtáira, melyek az ingerlékenység és petyhüdtég közti fokozatot különböző csoportokba a számos egyén különösképpen szerint kitöltik. (Klinische Balneologie, Dittich G. L. tanár, München, 1862.) — Tudakozódásokat a wildungeni fürdő iránt, valamint lakásoknak megrendelését a fürdő-lakás és a Europäische Hof-ban — mindkettő közel a fő-forráshoz — elfogad 6396 a wildungeni ásványforrás-részvénytársaság felügyelősége a wildungeni fürdőben.

Fontos a családjának!
Newly J. E. Triesztben,
első trieszti kiviteli üzlet
utánvét mellett bérmentve és vámdíjiszva szállít
kávát, déli gyümölcsöt, fűszereket, friss gyümölcsöt
stb., kis háztartások számára, 5 kilós postacsomagokban
Aránygék kívánatra bérmentesen küldik.
Fontos a családjának!

Legjobb minőségű
salgó-tarjani
tömör- és koczka-szenet
mozgonyok (Locomobil) fűtésére s
házi szükségletre,
továbbá
gyárszenet (vegyes) gyári használatra
szállít minden vaspálya-állomásra, legolcsóbb árak
mellett, a 6372
Salgó-tarjani
köszvény-társulat
Budapest, V. József-tér 12. sz.

Tanulónak
felvétetik, alulírottánál, tisztességes szülőknek 11-14 éves ép, egészséges, jó magaviseletű fia, ki legalább is az elemi osztályokat végezte. Bővebb értesítést ad
Beliczay Béla
mézeskalácsos és viaszgyertyagyártó,
Budapest, 6510
VII. ker. Csányi-utca 7.
MÁRTHA
Regény.
Irta
Beniczkyne Bajza Lenke
Írá fűzve 1 frt 20 kr.

FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható:
A politikai tudomány kézikönyve.
Irta
Dr. KAUTZ GYULA.
Harmadik, újlag átnézett és javított kiadás
Ára fűzve 4 frt 80 kr.
Franklin-Társulat nyomdája (Budapest, egyetem-utca 4. szám.)

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható:
A nők erkölcsi élete.
Irta
LEGOUVÉ ERNEST.
Fordította
FELEKI MIKLÓS.
Ára fűzve 1 frt 50 kr.

Leányaink és jövőjük.
Weisz Károly után
németből átdolgozta
TÓTH PÁL.
Ára fűzve 80 krajczár.
TARTALOM.
A teremtő eszméje a nevelésben. — A férfi- és nőnem közötti természeti különbség. — A férfi- és nőnem közötti szellemi különbség. — Nőiség. — A házi nő. — A nő a nyilvános életben. — Az élet, melynek nevelünk. — Társadalmi osztályok. Falu és város. — A városok újabbkori szelleme. — Az anyagiság, a látás, a pénz uralma. — Társadalmi bajaink, mint a helyes nevelés akadályai. — Vallásosság, fegyelem a nevelésben. — A leány- és leánynevelés általánosan. — A nő társadalmi helyzete, erkölcsi értéke, a férfinemhez való viszonya. — Házaság. — Munka biztosítja a nő jövőjét. — A gyermek és a gyermeknevelés általánosan. — Táplálék, mértékletesség, ruházat, hajápolás. — Egészség. — Munkásság, rend, igazmondás, engedelmesség, szigor. — Isten és a természet. Kereszténység, keresztényi hit és erkölcs. — Eszményi és gyakorlati nőnevelés. Írás, olvasás, számolás. — A nő az élet czéljában. Gazdaság, gazdálkodás. Zongora, idegen nyelvek. — A nőiség művelése. — A nő mint feleség, anya. — Az otthon. — Az iskola.

24-ik szám 1881. BUDAPEST, JUNIUS 12. XXVIII. évfolyam.

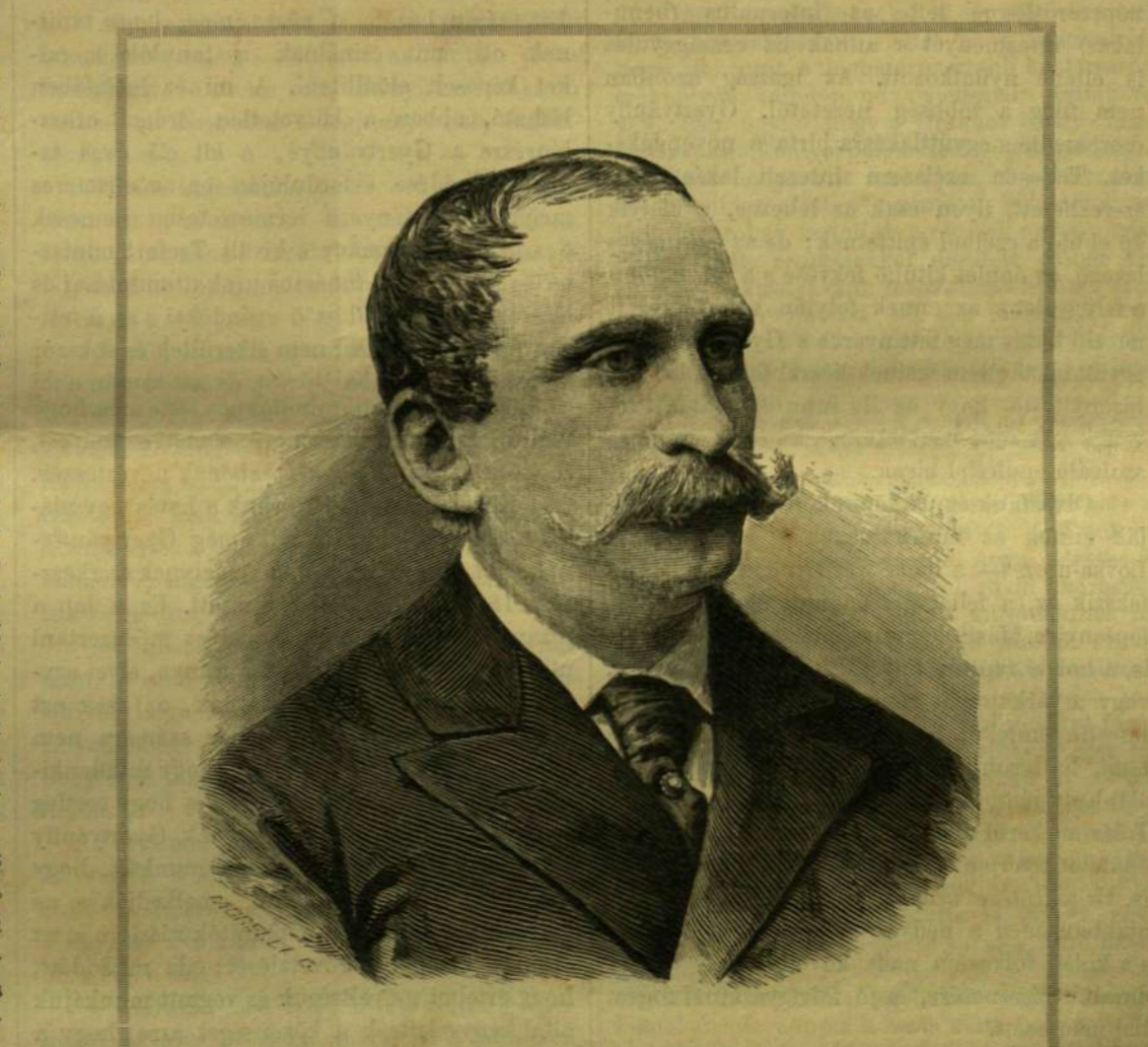
GYERTYÁNFFY ISTVÁN

ÉS A BUDAI ÁLLAMI TANÍTÓKÉPEZDE.

A NÉPNEVELÉS ügye nálunk az önfentartás kérdése. Istennek hála, e kérdés megoldása egészen tőlünk függ, s a kik meg fogják oldani, a kik a magyar nemzet jövőjének alapjait lerakják, azok a néptanítók. Az a férfi is, kinek arca vonásait olvasóinkkal megismertetjük, népiszkolai tanító. A ki, saját szavai szerint, egész működése alatt egy kitüntetésre, egy czimre vágyott, megérdemelné a néptanító nevet. Mert hát meg kell az érdemelné. Világ szerint ezekről méltóság, sokhelyt kollegája a harangozó, feljebbvalója a sekrestyés, még a szülők sem dicsékeszenek a barátságával, s a társaságban csak akkor kerül szóba, mikor «ambíciójáért» elitélik. Társadalmunk még mindig sokat ad arra, a mi fénylik. A népnevelés pedig nem fénylik, ott nem csinál senki carriert, ott csak dolgozni lehet. S népiszkolai tanítóink dolgoznak, végzik mind több-több erővel és értelemmel azt a munkát, melynek czélja: a nemzeti demokraczia. Akadémiák, egyetemek nem civilizáltak még egy népet sem s demokracziát meg soha sem fognak alkotni, az emberek közt az egyenlősítést a népnevelés fogja meghozni. Mind-ehhez azonban erős és szilárd tanítói kar kell. Erős intézmény, erős értelmiséggel. Az intézmény megalkotását Eötvös megkezdte s utódai folytatják. Az állami felügyelet, állami nyugdíj, a tanítói fizetések állami behajtása mind egy-egy láncszem, mely ez ország tanítóságát összefűzi. Az értelmi színvonal emelése szintén Eötvös eszméi szerint történik. Ő állította fel az állami képezdét, hogy az ország tanítósága lehetőleg egyöntetű hazafias kép-zést nyerjen. A ki ismeri a népnevelés fontos-ságát: annak el kell ismerni, hogy a képezdek itt elsőrangú tényezők, s oly szellemi közpon-tok, melyeknek befolyása kiszámíthatatlan ál-dást vagy kárt okozhat.

Gyertyánffy István is, akkor már 34 éves férfi (született Udvarhelyszéken Tibodon 1834. decz. 25.) s 1856 óta, tehát tizenhárom év folytán a székely udvarhelyi kath. főgymnázium kiváló jelességi tanára. Az országot 1869-ben hagyta el s felváltva Rebsamennél Kreuzlingenben, Rüggnél Münchenbuchseeban (Bern mellett) s Kehrnél Gothában töltött egy évet. E mellett hosszabb kirándulásokra tett Svájc és Németország egyes népiszkoláiba és képezdeibe s az elébb említett képezdekben részt vett a gyakorló iskolai oktatásokban. A mint Svájcából visszajött, Eötvös azonnal a székely-keresztúri képezde igazgatásával bízta meg. Az állami képezdek új intézmény voltak, s Erdélyben kétszeres nehézséggel kellett küzdeniök. Gyertyánffy képezdeje a feleke-

zeti és nemzetiségi keresztítűket diadalmasan állotta ki. Rövid három év alatt megszerezte intézetének az általános becsület s adott annak a vidéknek oly tanítókat, kik egy jobb jövő kovászát szolgálhattak s a felekezeteiket meg-győzték, hogy az állami intézet tud vallásos embereket nevelni. Keresztúrról Gyertyánffyt Trefort miniszter Budára hívta. A budai képezdének központi fekvésénél fogva elsőrangú fontossága van. Ennek kell előbb-utóbb a népnevelés akadémijává lennie. Gyertyánffy keze alatt az intézet nagy lendületet vett. Az elemi iskolai képezde négy osztályúvá emelkedett, a polgári iskolai képezde az ipari szakosporttal bővült. De e külső terjedelem-mel, melyet az intézetnek a miniszterium adott, egyenlő lépést tartott a még jelentékenyebb

GYERTYÁNFFY ISTVÁN.